

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Emy Poljanšek

Skrbnništvo mladoletnim tujcem brez spremstva s priznano
mednarodno zaščito: Med teorijo in prakso

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Univerza *v Ljubljani*
Fakulteta *za socialno delo*

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Emy Poljanšek

Skrbništvo mladoletnim tujcem brez spremstva s priznano
mednarodno zaščito: Med teorijo in prakso

Diplomsko delo

Mentorica: Izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2017

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek	Emy Poljanšek
Naslov naloge	Skrbništvo mladoletnim tujcem brez spremstva s priznано mednarodno zaščito: Med teorijo in prakso
Kraj	Ljubljana
Leto	2017
Št. Strani	72
Št. grafikonov	0
Št. tabel	2
Št. prilog	9
Št. slik	0
Mentorica	Izr. prof. dr. Jelka Zorn
Ključne besede	begunci, migracije, mladoletniki brez spremstva, skrbniki, mednarodna zaščita.
Key words	refugees, migrations, unaccompanied minors, guardians, international protection.

Povzetek diplomskega dela: Diplomsko delo predstavi rezultate raziskovanja na področju skrbništva mladoletnikov brez spremstva s priznано mednarodno zaščito in sicer kako je skrbništvo opredeljeno po slovenskem zakonu in kakšna je realna slika v praksi. Teoretski del razdelim v pet delov. Prvi del namenim beguncem, kdo so, zakaj zapuščajo izvirne države, drugi del namenim skrbništvu kot takemu in kako je pravno opredeljen, tretji del namenim mladoletnikom brez spremstva s priznано mednarodno zaščito kjer opredelim pojem, opišem kako poteka integracija v slovensko družbo, kakšna je vloga vladnih institucij in nevladnih organizacij in kakšna je trenutno namestitev za mladoletnike brez spremstva s priznано mednarodno zaščito. Četrty del je namenjen skrbnikom mladoletnikov brez spremstva s priznано mednarodno zaščito, kakšen je obseg njihovih nalog, kako delati s prevajalcem in kakšno odgovornost imajo skrbniki. Peti del pa govori o vlogi socialnega dela na tem področju in katere metode se uporablja. Empirični del vključuje raziskavo o tem kakšno podporo imajo skrbniki, kaj bi še potrebovali, kako bi sami drugače uredili skrbništvo. Rezultati so pokazali, da je potrebno še veliko dela na tem področju, predvsem izobraževanja za skrbnike, podpora s strani centrov za socialno delo in sprememba pravne ureditve skrbništva.

Summary of Graduation Thesis: The graduation thesis shows results on research of guardianship for unaccompanied children with approved international protection and how this field is covered by the slovenian law and how it works in real life. Theoretical analysis is divided in five parts. The first part is dedicated to refugees, who are they, why they are leaving their countries of origin, the second part is about guardianship and how it is defined by slovenian law. Third part is about unaccompanied minors with approved

international protection, who are they, how they integrate into a new culture, what is the role of the government and non governmental organizations and where these minors are situated. The fourth part is about guardians of unaccompanied minors with approved international protection, what is their job, how much responsibility they have and how to work with a translator. The last part is about the role of social work in this field and which methods are being used. The research which I conducted is about how much support guardians get and what would they need more from other organizations and how guardians would organise this field if they could. The results show that much more work is required in this field, mostly in education for guardians, support from center for social work and changes in legal coverage of guardianship.

ZAHVALA

Največja zahvala gre vsem mojim varovancem, ki so mi omogočili, da smo skupaj odrasli in preživeli nekaj časa v dobrem in slabem.

Hvala tudi vsem intervjuvancem, da so si vzeli čas zame in za mojo raziskavo.

Rada bi se zahvalila tudi staršema, ki sta me ves čas študija vztrajno podpirala tudi, ko ni kazalo najbolje.

Hvala tudi vama babi in dedek za dragocene nasvete.

Nicole, brez tebe tudi ne bi šlo, hvala za pogum. In hvala tudi tebi Lea za izkušene nasvete pri pisanju diplomske naloge.

Najlepša hvala tudi mentorici Izr. prof. dr. Jelki Zorn za mentorstvo in koristne nasvete v tem procesu pisanja.

KAZALO

1. TEORETSKI UVOD	1
1.1 KDO SO BEGUNCI IN ZAKAJ ZAPUŠČAJO DOM	1
1.2 SKRBNIŠTVO	3
1.3 MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA S PRIZNANO MEDNARODNO ZAŠČITO	5
1.3.1 Definicija in opredelitev pojma	6
1.3.2. Integracija	8
1.3.3. Vloga nevladnih organizacij	10
1.3.4 Vloga državnih institucij	11
1.3.5. Namestitev mladoletnikov brez spremstva.....	11
1.4 SKRBNIKI MLADOLETNIH TUJCEV BREZ SPREMSTVA S PRIZNANO MEDNARODNO ZAŠČITO	12
1.4.1 Obseg nalog	17
1.4.2 Delo s prevajalcem/tolmačem	18
1.5 VLOGA SOCIALNEGA DELA NA PODROČJU SKRBNIŠTVA MLADOLETNIH TUJCEV S PRIZNANO MEDNARODNO ZAŠČITO	18
2. PROBLEM	26
3. METODOLOGIJA	28
3.1 VRSTA RAZISKAVE.....	28
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	28
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	28
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	28
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	29
4. REZULTATI	30
5. RAZPRAVA.....	44
6. SKLEPI.....	49
7. PREDLOGI	50
8. UPORABLJENA LITERATURA:.....	51
9. PRILOGE	54

KAZALO TABEL

Tabela 1-1: Število mladoletnikov brez spremstva po spolu in starosti v letu 2015..... 7

Tabela 1-2: Število mladoletnikov brez spremstva po spolu in starosti v letu 2014..... 7

1. TEORETSKI UVOD

Teoretski uvod sem razdelila na 5 delov in sicer najprej bom nekaj besed namenila beguncem in razlogom zakaj zapuščajo izvirne države. Drugi del opisuje skrbništvo kot tako in kako je po zakonodaji opredeljeno. Tretji del je namenjen mladoletnim tujcem brez spremstva s priznano mednarodno zaščito. Predvsem bom pojem opredelila in opisala, kako je z integracijo te populacije ter kako pri tem pomagajo nevladne organizacije in državne institucije. V četrtem delu se bom posvetila skrbnikom mladoletnih tujcev brez spremstva s priznano mednarodno zaščito. Torej kaj so njihove naloge, odgovornosti in dolžnosti. V petem delu pa bom naredila pregled teoretskega uvoda skozi oči socialnega dela in kako lahko pri tem socialno delo pomaga in kakšno vlogo igra v celotni situaciji.

1.1 KDO SO BEGUNCİ IN ZAKAJ ZAPUŠČAJO DOM

Do konca leta 2015 je bilo v svetu 21.3 milijone beguncev. Že več časa se strokovnjaki pregovarjajo ali bi ljudi, ki potrebujejo mednarodno zaščito imenovali begunci ali migranti. Ugotovili so, da je beseda begunec bolj primerna, saj po Konvenciji o statusu beguncev je begunec oseba, ki: je preganjana na osnovi rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju, se nahaja izven države, katere državljan je, in ne more, ali zaradi takšnega strahu noče uživati varstva te države, ali osebo, ki nima državljanstva, in se nahaja izven države, kjer je imela običajno prebivališče, pa se zaradi takšnih dogodkov ne more ali noče zaradi omenjenega strahu vrniti v to državo. Begunci so ravno tako osebe za katere je posledica negativne odločitve o mednarodni zaščiti zanje lahko smrtna (Konvencija o status beguncev 1951).

Migranti pa so osebe, ki ne bežijo pred preganjanjem ampak se selijo v druge države zaradi želje po boljšem življenju (UNHCR 2016).

V času pisanja diplomske naloge se številke koliko je beguncev po svetu vztrajno večajo. V zadnjih dveh letih se je povečalo število beguncev iz Afganistana, Irana, Iraka in Sirije. Glede na dogajanje v teh državah lahko predvidevamo, da se bo število še povečalo. Ljudje bežijo pred strahotami vojne in navsezadnje pred smrtjo.

V Sloveniji smo bili leta 2015 in 2016 v tako imenovanem »begunskem humanitarnem koridorju«, ki je sprožil tudi znotraj Slovenije javne razprave in medijsko podporo. Razširil se je sovražni govor in kot pravi Rojec: »Mediji kot vplivna oblika širjenja informacij, so trenutno begunsko krizo izkoristili v skladu s svojimi političnimi prepričanji. Ampak ali je namen poročanja lažje in jasnejše razumevanje trenutne situacije ali pa se z informacijo le še dodatno pogloblja predsodke in spodbuja ksenofobijo ter sovražni govor? Še bolj potencirana razmejitve pa se dogaja na družabnih omrežjih, za katera lahko rečemo, da so trenutno postala razsežnost javnega mnenja, ki ga zaradi svojih interesov s poudarjanjem predsodkov podpira del slovenske politike. Sovraštva do beguncev in do tistih, ki jim pomagajo, ni konca. Tudi država ravna dvosmerno. Po eni strani postavlja bodečo žico in zapira mejo, po drugi pa se hvali s humanim obravnavanjem beguncev, ki prihajajo k nam, ter solidarnostjo do ljudi v stiski.« (Rojec 2016: 9) Ravno v tem mesecu je država podprla tek za solidarnost. Kaj je želela s tem povedati, ko pa za hrbtom javnosti deportira begunce nazaj v matične države. Na žalost najbolj brani mediji v laični javnosti objavljajo le članke kjer begunce blatijo in jih kriminalizirajo. Družabna omrežja ves čas objavljajo določene vsebine o beguncih, ki niso pozitivne in v komentarjih lahko zaznamo v večini samo sovraštvo in rasizem, le malo je pozitivnih komentarjev in ljudi, ki ščitijo begunce. Večkrat lahko tudi na ulicah zaznamo grde poglede in včasih tudi komentarje, ki se seveda vedno glasijo v slovenščini, da begunci ne bi imeli možnosti odgovoriti na le te.

Mladoletniki brez spremstva so svojo matično državo zapustili in se s tem ločili od staršev, sorodnikov, prijateljev, vsega kar poznajo. Podali so se sami na težko pot do Evrope. Velikokrat se zgodi, da so mladoletniki zaviti v molk. Razlogov je več, včasih jim to predlagajo starši, znanci ali celo tihotapci. Lahko pa so preživeli travmatično izkušnjo na poti ali doma in o tem ne želijo govoriti. Večkrat pride do problema, saj uradna oseba na podaji prošnje želi od mladoletnika izvleči vse. Mladoletnik pa ne želi, oziroma ne pove dovolj podrobno kaj se mu je zgodilo in pride do neverodostojnosti mladoletnika pri odločanju o njegovi prošnji. Tukaj pride do izraza surovost odločevalcev in odločevalk, saj niso usposobljeni za pogovor z mladoletnikom in jih tretirajo kot odrasle pri vodenju osebnega razgovora. Prav tako je celotna migracijska politika naravnana v to, da se prošnje za azil vračajo in odločevalke o njih odločajo negativno (Lipovec Čebren, Zorn, 2016). Kljub sklepu vlade se mladoletnike brez spremstva še vedno zapira v Center za tujce, čeprav bi vsi mladoletniki brez spremstva morali biti nameščeni v dijaška doma.

1.2 SKRBNIŠTVO

V prvem poglavju se bom posvetila skrbništvu in pravni ureditvi le-tega. Posebaj pa se bom tudi poglobila v skrbništvo mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito.

»Pravica do skrbnika je temeljna pravica vsakega mladoletnika brez spremstva. Skrbnik je namreč dolžan sodelovati s pristojnimi državnimi organi in z vidika najboljšega interesa mladoletnika predlagati primerne rešitve za mladoletnikovo nastanitev, izobraževanje, zdravstveno varstvo, itd.« (Gole Ašanin 2003: 5).

1.2.1 Skrbništvo po ZZZDR

Namen skrbništva nad mladoletnimi osebami je, da se s skrbjo, vzgojo in izobrazbo vsestransko razvije osebnost mladoletnih varovancev in da se varovanci usposobijo za samostojno življenje in delo. (ZZZDR). Prav tako pravi 179.člen ZZZDR, da je dolžnost skrbnika prostovoljna in častna. Prostovoljstvo pa pomeni, da oseba, ki vloga svoje delo v prostovoljskem odnosu mora vedno ostati finančno na pozitivni nuli. Ne bi se smelo zgoditi, da ji niso vrnjeni potni stroški ali podobni finančni izdatki. Sam ZZZDR si nasprotuje s 196. členom, ki pravi, da ima skrbnik pravico do povračila upravičenih stroškov, ki jih je imel pri opravljanju skrbniških dolžnosti, center za socialno delo lahko določi skrbniku za njegovo delo tudi ustrezno nagrado. Torej bi v praksi morali biti skrbniki upravičeni do povračila stroškov vendar žal temu ni tako. Center za socialno delo pravi, da nikjer ni določeno iz katerega fonda bi se naj ti stroški izplačevali, zato ostaja na tem, da je skrbnik vedno s finančnimi izdatki v minusu. ZZZDR prav tako navaja, da je skrbnik za mladoletnika dolžan skrbeti enako kot starši. Skrbništvo pa neha z dnem, ko mladoletnik postane polnoleten, sklene zakonsko zvezo ali ko ga kdo posvoji, ali če je postal roditelj in mu je z odločbo sodišča priznana popolna poslovna sposobnost. (ZZZDR 1977).

1.2.3. Skrbništvo nad mladoletnimi tujci s priznano mednarodno zaščito - opredelitev pojma

Skrbništvo nad mladoletnimi tujci s priznano mednarodno zaščito je opredeljeno v zgoraj omenjenem zakonu (ZZZDR). Torej je opredelitev pojma enaka skrbništvu nad mladoletno osebo. Zakon o mednarodni zaščiti samo enkrat omeni, da je mladoletniku brez spremstva po pridobljenem statusu mednarodne zaščitne obvezno potrebno določiti zakonitega zastopnika. Tukaj lahko opazimo neuglašenost zakonov med seboj. Oba zakona bi morala uporabljati iste pojme za poimenovanje določenih oseb. ZZZDR opredeljuje osebo, ki skrbi za mladoletnika skrbnik, ZMZ pa pravi, da je zakoniti zastopnik tisti, ki skrbi za mladolentika brez spremstva s priznano mednarodno zaščito. Vsi, ki delamo v tej stroki vemo, da se zakoniti zastopnik in skrbnik razlikujeta po funkciji. Zakoniti zastopnik zastopa otroka na področju izobraževanja, zdravja, premoženja, nastanitve in v postopku pridobivanja mednarodne zaščite in to le do pridobitve mednarodne zaščite. Skrbnik postane oseba mladoletniku brez spremstva šele po priznani mednarodni zaščiti. Skrbnikove naloge so zastopati varovanca, njegove koristi, pravice in interese vezane na njegovo vzgojo, izobrazbo, vsestranski razvoj osebnosti, usposabljanje za samostojno življenje in delo ter urejati vse njegove statusne, pravne, upravne zadeve in skrbeti za njegove premoženjske pravice, koristi in interese (Odločba o skrbništvu). Odločba o skrbništvu ravno tako navaja, da po 179.členu ZZZDR mora skrbnik dolžnosti opravljati tako kot starši, saj lahko njegovo funkcijo štejemo kot nadomestek roditeljske pravice. Edino kar skrbnik ni dolžan je preživljati varovanca ali ga imeti pri sebi. Skrbnikom ni potrebno opraviti nobenega izobraževanja. Vse kar zakon zahteva od oseb, ki želijo biti skrbniki je:

- da jim ni bila odvzeta roditeljska pravica
- da jim ni bila odvzeta poslovna sposobnost
- njihove koristi niso v navzkrižju s koristmi varovanca
- da skrbnik ni v čustvenem razmerju z varovancem ali njegovimi starši

Čeprav ima skrbnik veliko odgovornost vseeno ne sme sprejeti samostojno vseh odločitev. Center za socialno delo mora odobriti določene spremembe v varovančevem življenju kot so oddaja v vzgojni zavod, izročitev varovanca komu drugemu v vzgajanje, nego in oskrbo, vzeti mladoletnika iz šole ali spremeniti vrsto izobraževanja, odločati o izbiri poklica za mladoletnika...

Slovenska Filantropija je izdala publikacijo z naslovom: Temeljni standardi za skrbnike otrok brez spremstva. V njej je opredeljenih 10 standardov in sicer:

- Skrbnik se zavzema, da se vse odločitve sprejmejo v največjo korist otroka, s ciljem njegove zaščite in razvoja,
- Skrbnik poskrbi, da otrok sodeluje pri vsaki odločitvi, ki nanj vpliva,
- Skrbnik ščiti otrokovo varnost,
- Skrbnik deluje kot zagovornik otrokovih pravic,
- Skrbnik je kontaktna oseba za otroka in druge vpletene akterje ter predstavlja most med njimi,
- Skrbnik poskrbi za pravočasno iskanje in izvajanje dolgoročne rešitve,
- Skrbnik otroka obravnava spoštljivo in tako, da ne prizadane njegovega dostojanstva,
- Skrbnik z otrokom vzpostavi odnos, ki temelji na medsebojnem zaupanju, odprtosti in zaupnosti,
- Skrbnik je dostopen,
- Skrbnik ima ustrezno strokovno znanje in kompetence.

Ti standardi bi morali biti vodilo za delo vsakega skrbnika. Naprimer pri drugem standardu se lepo vidi pri nekaterih skrbnicah mladoletniki niso toliko vključeni v odločanje kot pri drugih. Skrbnice s katerimi sem se pogovarjala so povedale, da same svoje varovance vključujejo v vse kar se v zvezi z njimi dogaja. V svoji raziskavi sem temeljne standarde uporabila tudi kot pripomoček za pregled prakse in predvsem tudi, da bi preverila koliko se jih skrbniki in skrbnice zavedajo in koliko jih upoštevajo.

1.3 MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA S PRIZNANO MEDNARODNO ZAŠČITO

V drugem delu se bom osredotočila na mladoletnike brez spremstva s priznano mednarodno zaščito predvsem na to kdo so, kako poteka integracija, nastanitev, kakšna je pri tem vloga nevladnih organizacij in vladnih institucij.

Po Ženevski konvenciji o statusu beguncev je že v 1. členu opredeljeno, da se izraz »begunec« uporablja za osebe, ki so zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem osnovanem na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju izven države, katere državljani so, in ne morejo ali zaradi takšnega strahu nočejo uživati varstva te države, ali osebe, ki nimajo državljanstva,

in se nahajajo izven države, kjer so imeli običajno prebivališče, pa se zaradi takšnih dogodkov ne morejo ali nočejo zaradi omenjenega strahu vrniti v to državo. (Ženevska konvencija o statusu beguncev)

Brez dvoma so mladoletniki brez spremstva pred in med potjo do Evrope izpostavljeni fizičnemu in psihičnemu nasilju. Prvi so, katere prizadane lakota, preživijo nasilje, jih ločijo od staršev, se znajdejo v priporih, jih intervjuvajo neznanci v okoliščinah, ki so za njih strašljive, preživeti morajo mesece ali leta v negotovosti kjer nimajo normalnega življenja. Mladoletniki brez spremstva potrebujejo zagotovitev od vseh, ki upravljajo z njegovim primerom (Horvath-Lindberg, Miserez 1991: 118).

Mladoletniki brez spremstva svoje travme izkazujejo na več načinov in sicer z neverbalnostjo, ki je lahko tudi hitro spregledana predvsem zaradi pomanjkanja usposobljenega kadra v Azilnem domu in preobremenjenosti le-tega. Znaki se kažejo na primer z žalostjo, tesnobo, prestrašenostjo, apatičnostjo, nezainteresiranostjo. Nekateri mladoletniki so zaprti vase in se socialno ne udeležujejo. Nekateri emocionalno nazadujejo, nekateri postanejo bolj agresivni in vzkipljivi. Včasih je opaziti tudi motnje pozornosti in slaba koncentracija pri učenju. Nekateri celo kažejo fizične znake kot so: motnje prehranjevanja, zmanjšana odpornost... Simptomi lahko trajajo nekaj tednov ali celo mesece. Pazljivi moramo biti pri postravmatskem stresnem sindromu, ki se lahko razvije pri mladoletnikih z res hudimi travmami. Mladoletniki imajo res veliko notranjo moč, s katero uspešno obvladujejo doživete travme (Mikuž Kos 1992: 111 – 113).

Uspešno reševanje problematike mladoletnikov brez spremstva, je mogoče le ob dobrem medsebojnem sodelovanju med vladnimi organi in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju. Pomembno je tudi, da so vsi strokovnjaki in osebe, ki stopijo v stik z mladoletniki brez spremstva za svoje delo usposobljeni in se nenehno izobražujejo (Gole Ašanin 2003: 8).

1.3.1 Definicija in opredelitev pojma

Mladoletniki s priznano mednarodno zaščito so primarno otroci iz tretjih držav, ki jim je Slovenija priznala mednarodno zaščito. To so mladoletniki, ki v Slovenijo pridejo brez staršev ali zakonitih zastopnikov zato so še toliko bolj ranljiva skupina.

V letih 1995 – 2016 je priznan status dobilo 40 mladoletnikov brez spremstva (2 iz

humanitarnih razlogov, 29 statusov subsidiarne zaščite in 9 statusov begunca) (Vir MNZ). Naj omenim, da v Sloveniji obstajata dve vrsti mednarodne zaščite in sicer subsidiarna zaščita, ki jo mladoletniki lahko dobijo do svoje polnoletnosti in jo lahko kasneje podaljšajo. To pomeni, da mladoletnik dobi pravico do začasnega bivališča in vseh ostalih pravic, ki trajajo samo do polnoletnosti, torej živi ves čas v negotovosti. Druga oblika mednarodne zaščite pa je status begunca, ki mladoletniku omogoča stalno prebivališče in tudi neomejeno zaščito s strani Republike Slovenije. Te oblike mednarodne zaščite ni potrebno podaljševati saj jo mladoletnik dobi za celo življenje. Večina mladoletnikov brez spremstva je moškega spola le redko se zgodi, da brez spremstva prispe kakšna oseba ženskega spola, saj je pot za njih veliko bolj nevarna kot za dečke. Demografija mladoletnikov brez spremstva za leto 2015 pravi, da je v Sloveniji zaprosilo za mednarodno zaščito 20 mlajših mladoletnikov (do 15 leta) in 24 starejših mladoletnikov (nad 15 let).

STAROST	DEČEK	DEKLICA	SKUPAJ
0 - 13 let	6	0	6
14 -15 let	14	0	14
16 -17 let	24	0	24
SKUPAJ	44	0	44

Tabela 1-1: Število mladoletnikov brez spremstva po spolu in starosti v letu 2015

V letu 2014 pa je v Sloveniji zaprosilo za mednarodno zaščito 19 mlajših mladoletnikov in 45 starejših mladoletnikov od tega je zaprosila za mednarodno zaščito tudi ena deklica brez spremstva.

STAROST	MOŠKI	ŽENSKE	SKUPAJ
Od 0 do 13 let	3	0	3
Od 14 do 15 let	16	0	16
Od 16 do 17 let	45	1	46
SKUPAJ	64	1	65

Tabela 1-2: Število mladoletnikov brez spremstva po spolu in starosti v letu 2014

»Mladoletniki brez spremstva zapustijo svojo matično državo kot begunci ali kot ekonomski migranti. Ti otroci so tisti, ki so zbežali iz strahu pred preganjanjem, prisilnim novačenjem, vojno in ostalimi kršitvami temeljnih človekovih pravic. Drugi, ekonomski migranti, zapustijo svojo državo zato, ker tam vladata huda lakota in revščina, ali zato, ker so ostali brez staršev oziroma so jih ti zavrgli.« (Gole Ašanin 2003: 1).

Za mladoletnike brez spremstva so še posebej pomembne naslednje pravice:

- zaščita pred prisilno vrnitvijo v matično državo,
- dostop do azilnega postopka,
- pravica do skrbnika, ki zastopa otrokove interese,
- pravica do pravnega zastopnika, ki otroka zastopa v azilnem postopku ter pravica otroka do udeležbe v postopku,
- otroku brez spremstva se načeloma ne sme odvzeti prostosti,
- če je to v interesu otroka, si je treba prizadevati k takojšnjemu iskanju otrokove družine in njenem združevanju,
- pri ugotavljanju načina zaščite je treba še posebej upoštevati tiste oblike kršenja človekovih pravic, ki zadevajo otroke (npr. rekrutiranje otrok v vojsko, trgovanje z otroki v povezavi s prostitucijo, pohabljanje ženskih spolnih organov in prisilno delo otrok),
- v projekte nujne oskrbe in dolgoročnih rešitev je potrebno vključiti primerno usposobljene strokovnjake za delo z otroki,
- otroku brez spremstva se mora v času bivanja v državi zagotoviti ustrezna oskrba, predvsem zdravstvena oskrba in dostop do izobraževanja,
- otroku je treba nuditi pomoč pri vrnitvi v državo izvora, če je vrnitev v njegovem interesu,
- država gostiteljica si mora prizadevati da otroku brez spremstva poišče v najkrajšem času ustrezno in trajno ali dolgoročno rešitev.

(Gole Ašanin 2003: 3)

1.3.2. Integracija

»Integracijske politike so se legitimirale kot demokratični mehanizem upravljanja sodobnih migracijskih praks neoliberalne države. V tem kontekstu je integracijo smiselno tematizirati kot delo migracijskih politik, ki pokaže na meje in omejitve države-nacije.

Prevladujoči načini promoviranja in izvajanja integracije na ravni politik EU, kakor tudi na nacionalnih ravneh soustvarjajo in spodbujajo govorjenje o migracijah kot o »problemu« na globalni ravni. Integracija je tu logična posledica, rešitev problemov, ki naj bi jih povzročali ljudje, ki migirajo in prestopajo meje. Tako na ravni oblikovanja politik kot tudi v raziskovanju (pogosto v okviru razprav o multikulturnih družbah) se integracija promovira kot koristno in logično dopolnilo azilnim politikam. Dejansko pa se kaže kot eden bolj problematičnih mehanizmov migracijskega menedžmenta.« (Pajnik 2006: 29).

Država premalo časa in energije namenja integraciji, veliko več se ukvarjajo z azilno politiko in regulacijo migracij. Pomembno je tudi omeniti, da so iz razprav izključene nevladne organizacije, posameznice in posamezniki, aktivisti in predvsem pa begunci in begunke katerih se integracija še najbolj tiče. Ministrstvo za notranje zadeve definira integracijo kot »proces vključevanja beguncev v okolje slovenske družbe, pri čemer se upoštevajo kulturne, socialne, jezikovne in druge značilnosti te družbe ter obči način življenja v njej«, definirajo pa jo tudi kot »proces posameznika, ki se začne s pridobitvijo pravice do azila v Republiki Sloveniji, temelji pa na osebnem integracijskem načrtu.« (Pajnik 2006: 31).

V Sloveniji je tudi moč opaziti kot pravi Pajnik »folklorizacijo migrantov«, ki pomeni, da se poudarjajo kulinarične, plesne in glasbene sposobnosti beguncev in begunk, politična aktivnost pa je spregledana (Pajnik 2006: 37).

Mladoletniki brez spremstva so posebj ranljiva skupina kar sami na svoji koži občutijo že na poti iz izvornih držav v Evropo. Večkrat so žrtve trgovine z ljudmi, spolnega nadlegovanja, fizičnega nasilja ipd. Begunci so matično državo zapustili zaradi humanitarne krize tako rekoč so v Evropi stopili v novo humanitarno krizo, ker se jih vse države izogibajo in nobena država ne želi prevzeti odgovornosti za njih. Kot navaja Zaviršek v svojem članku je madžarski predsednik povedal, da so vsi begunci varnostna grožnja Evropi (Zaviršek 2017). Ravno zaradi tega je pri mladoletnikih brez spremstva zaostala integracija. Država ni bila v zadnjih letih pripravljena na povečano število prosilcev za mednarodno zaščito in je zaradi tega utrpela posledice integracija mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito, ki so jo dobili v zadnjih dveh letih. Najprej ni bilo primerne nastanitve, osnovna šola za odrasle v Ljubljani mladoletnikom ni dala velike motivacije, da bi hodili v šolo in se učili jezika. Ljubljana kot mesto kjer je bilo nastanjenih največ mladoletnikov brez spremstva pred avgustom 2016 je

bila zasičena s prosilci za mednarodno zaščito in je bilo tudi težko organizirati kakšne izvenšolske dejavnosti.

Integracija mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito je predvsem individualna. Z letom 2016, ko je bil sprejet sklep vlade o namestitvi mladoletnikov brez spremstva v Dijaška domova v Novi Gorici in Postojni se je sistematična integracija začela. Mladoletniki brez spremstva so začeli redno hoditi v osnovno šolo za odrasle, navajajo se na disciplino dijaških domov, trudijo se pridobiti zaposlitev preko študentskih servisov, obiskujejo izvenšolske dejavnosti. Pred sklepom vlade o nastanitvi mladoletnikov brez spremstva, je bila integracija otežena. Mladoletnike brez spremstva, so pred sklepom vlade o nastanitvi v dijaška domova nastanjevali zelo individualno. Večinoma so mladoletniki s pridobljeno mednarodno zaščito še kar nekaj časa bivali v azilnem domu in je bila s tem odložena integracija v slovensko družbo. Za integracijo pri mladoletnikih brez spremstva so zadolženi njihovi skrbniki in oddelek za integracijo v azilnem domu. Pomagajo pa tudi nevladne organizacije, ki ponujajo pomoč prostovoljcev skrbnikom pri skrbi za mladoletnika.

1.3.3. Vloga nevladnih organizacij

Nevladne organizacije delujejo neodvisno od države in so zato pomemben del področja mladoletnikov. Naj omenim najbolj pomembne nevladne organizacije, ki delujejo na področju mladoletnikov brez spremstva. To so: Slovenska Filantropija, Društvo Odnos, Društvo Ključ, Društvo Mozaik, Pravno Informacijski Center in še bi jih lahko naštevati. Predvsem je vloga nevladnih organizacij, da so aktivne sogovornice državi.

V pomoč skrbnikom pa je vodilna Slovenska Filantropija, ki je tudi izdala publikacijo z naslovom: Temeljni standardi za skrbnike otrok brez spremstva.

Večina nevladnih organizacij si želi biti slišana s strani države. Vsak predlog novega zakona imajo možnost komentirati in dodati svoje predloge. Prav tako so zelo pomembne na terenu, v praksi. Pomagajo državi pri skrbi za otroke. Prostovoljci Slovenske Filantropije preživljajo prosti čas z mladoletniki brez spremstva. Jim organizirajo različne aktivnosti. PIC je zelo pomemben pri samem pravnem postopku pridobivanja mednarodne zaščite, saj mladoletnike brez spremstva zastopajo tako na prvi stopnji kot tudi kasneje. Vse nevladne organizacije ponujajo »storitve«, ki bi jih država sama zelo težko nadomestila. Zato je vloga nevladnih organizacij zelo pomembna, ker so neodvisne in hkrati dopolnjujejo in so v pomoč državnim institucijam.

1.3.4 Vloga državnih institucij

Državne institucije v Sloveniji imajo veliko vlogo predvsem pri odločanju o življenjih beguncev. Z državnimi institucijami se vse začne. Ministrstvo odloči o tem ali se bo določen begunec lahko sploh začel integrirati ali bo vrnjen nazaj v matično državo. Če pogledamo področje mladoletnikov brez spremstva je splošno znano, da odločevalke, ki odločajo o usodah mladoletnikov brez spremstva nimajo primerne izobrazbe za delo z mladoletniki. Samo ena od odločevalk je opravila potrebno izobraževanje, odločajo pa vse o mladoletnikih. Država bi morala sodelovati z nevladnimi organizacijami, ki delujejo v praksi na terenu in vedo kakšna je realna situacija. V praksi pa počnejo ravno nasprotno in nevladne organizacije diskreditirajo pri pomembnih odločitvah. Vloga državnih institucij je podpora pri delu nevladnih organizacij, ki razvijajo programe za delo z begunci. Hkrati ima tudi sama razvite programe integracije vendar niso ravno prilagojeni praksi.

1.3.5. Namestitev mladoletnikov brez spremstva

Namestitev mladoletnikov brez spremstva je bil do lanskega leta pereča tema med nevladnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju. Pred tem so mladoletnike brez spremstva s priznano mednarodno zaščito nastanjevali v integracijski hiši v Ljubljani ali v drugih obstoječih objektih Ministrstva za notranje zadeve. Dogajalo se je tudi, da so jih namestili v vzgojne zavode ali, če so se redno šolali v dijaške domove. Vzgojni zavodi niso primerni saj so ustanovljeni v namen »prevzgoje« ne pa integracije v družbo. Od leta 2015, ko je v Slovenijo prišlo povečano število mladoletnikov brez spremstva pa se je ta nastanitev porazgubila. Mladoletniki brez spremstva so po pridobljenem statusu podaljšano bivali v azilnem domu saj zanje ni bilo urejene systemske nastanitve. Tudi rejništvo v takih primerih ni primerno saj gre v večini za starejše mladoletnike malo pred polnoletnostjo. Rejniki bi morali biti posebej usposobljeni za ravnanje z mladoletniki z večjimi travmami. Upoštevati gre tudi jezikovno in kulturno bariero med rejnikom in mladoletnikom (Drobnič, Škvarč 2005).

»Mladoletnikom brez spremstva, ki v Republiki Sloveniji prebivajo nezakonito ali imajo status prosilca za mednarodno zaščito ali status osebe z mednarodno zaščito, se za obdobje od 1. 8. 2016 do 31. 7. 2017 zagotavlja ustrezna nastanitev v javnih dijaških domovih v

obliki pilotnega projekta, in sicer v Dijaškem domu – Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna, Tržaška 36, Postojna in v Dijaškem domu Nova Gorica, Streliška pot 7, 5000 Nova Gorica.

Če bodo nastanitvene zmožnosti v dijaških domovih, določenih s tem sklepom, premajhne, dodatne dijaške domove, v katerih se bodo, pod pogoji iz tega sklepa, nastanili mladoletniki brez spremstva, določi Vlada Republike Slovenije.

Pilotni projekt koordinira Ministrstvo za notranje zadeve. Po poteku enoletnega obdobja izvajanja pilotnega projekta se pripravi celovita evalvacija projekta, ki vključuje predloge sistemskih rešitev za ustrezno nastanitev v prvem odstavku te točke navedenih kategorij mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji.« (Sklep vlade)

1.4 SKRBNIKI MLADOLETNIH TUJCEV BREZ SPREMSTVA S PRIZNANO MEDNARODNO ZAŠČITO

Skrbniki otrok mladoletnikov brez spremstva se lahko od leta 2011 opirajo na temeljne standarde izdane iz strani večih evropskih nevladnih organizacij med drugim je v projektu sodelovala tudi Slovenska Filantropija. Pred tem so bila izdana tudi načela dobre prakse v letu 2004, ki so v nekaterih načelih združljiva s temeljnimi standardi. Izpostavim lahko drugi standard, ki pravi, da mora biti mladoletnik udeležen pri vsaki odločitvi, ta standard je združljiv z načelom dobre prakse: Pravica do sodelovanja. Prav tako lahko opazimo, da so se nekatera načela dobre prakse v teh letih do sedaj izpolnila in jih sedaj v praksi dejansko uporabljamo. Naprimer registracija in dokumentacija bi morala potekati na dveh stopnjah in to sedaj tudi je urejeno. Ves čas sta tudi prisotna pravni zastopnik in skrbnik. Začasno varstvo je tudi urejeno z novo namestitvijo v dijaške domove je to bolj urejeno kot prej.

Prvi standard: Skrbnik se zavzema, da se vse odločitve sprejmejo v največjo korist otroka, s ciljem njegove zaščite in razvoja.

Torej skrbnik oceni najboljše koristi otroka, na primer pred sprejemanjem odločitev o:

- zakonskih postopkih,
- izbiri odvetnika,
- prebivanju in nastanitvi,

- izobraževanju,
- (zdravstveni) oskrbi,
- prostočasnih dejavnostih,
- drugi podpori.
  - Skrbnik poskrbi, da ocena najboljših koristi otroka temelji na stališčih in mnenjih otroka ter na individualnih okoliščinah.
  - Pri odločitvah, ki vplivajo na otroka, v proces ugotavljanja otrokovih najboljših koristi vključi vse zadevne akterje, da tako zagotovi multidisciplinarni pristop.
  - Izogiba se konfliktu interesov v zvezi z otrokom in deluje neodvisno od drugih akterjev, ki odločajo o otrokovi dobrobiti in njegovemu statusu.
  - Redno prilagaja oceno otrokovih najboljših koristi, pri čemer upošteva več dejavnikov.

Drugi standard: Skrbnik poskrbi, da otrok sodeluje pri vsaki odločitvi, ki nanj vpliva.

- Otroku v jeziku, ki ga razume, in na otroku prijazen način zagotavlja vse ustrezne informacije v zvezi z njegovimi pravicami in informacije, potrebne za njegovo sodelovanje, te informacije ponovi tolikokrat, kot je potrebno, ter preverja, ali otrok razume in se jih spominja.
- Otroka pazljivo posluša in upošteva njegova stališča na najprimernejši način v skladu z otrokovo starostjo, razvojem in razvojnimi zmožnostmi.
- Otroka obvesti o izidu postopka odločanja in pojasni, kako so bila upoštevana njegova stališča.
- Upravlja pričakovanja o otrokovem sodelovanju.
- Poskrbi, da delovni in razvojni načrti temeljijo na otrokovih stališčih in da je otrok o njih obveščen.
- Poskrbi, da se imenovanja izvedejo s soglasjem ustrezno obveščenega otroka.
- Otroka obvesti o pritožbenih postopkih v zvezi s skrbništvom in je odprt za otrokove povratne informacije.
- Uporablja ustvarjalna orodja, kot so na primer vizualna gradiva, če je to potrebno za zagotovitev otrokovega sodelovanja.

Tretji standard: Skrbnik ščiti otrokovo korist.

- Največjo možno prednost daje otrokovi varnosti in poskrbi, da njegovo lastno vedenje otroka ne ogroža.
- Poskrbi, da se otrok zaveda, da lahko izrazi kar koli v zvezi s svojo varnostjo ali kakršno koli nevarnostjo, ki jo občuti.
- Ohranja zaupnost vseh informacij o otroku in informacij, ki jih pridobi od otroka, razen če mora zaupnost prelomiti zaradi varnosti otroka ali drugega otroka, in varovanca, če je to mogoče, o kršitvi zaupnosti obvesti.
- Zna prepoznati znake zlorabe otrok in trgovine z otroki, se odzove na znake kakršnih koli poškodb ali nevarnosti za otroka in o teh znakih poroča ustreznim organom za zaščito otrok.
- Se zaveda dodatnega pritiska, nevarnosti in tveganj, ki jih predstavljajo osebe, ki so omogočile otrokovo potovanje.
- Poskrbi, da se otrok, ki je žrtev nasilja, zlorab ali trgovine z ljudmi, vključi v ustrezno obravnavo.
- Vedno prijavi izginotje otroka.
- Ne moti ga nadzor nad njegovim lastnim vedenjem.

Četrty standard: Skrbnik deluje kot zagovornik otrokovih pravic.

- Je odločen, predan in pogumen varuh, ki si prizadeva za zaščito otrokovih pravic.
- Se ne boji zavzeti stališč, ki so drugačna od stališč pristojnih služb.
- Nasprotuje odločitvam, ki niso sprejete v največjo korist otroka.
- Pri soočanju z izčrpavajočimi situacijami, frustracijami in sovražnostjo ali pritiskom s strani drugih izkazuje čustveno trdnost.
- Je prisoten pri ugotavljanju najboljših koristi otroka, ko se sprejemajo pomembne odločitve.

Peti standard: Skrbnik je kontaktna oseba za otroka in druge vpletene akterje ter predstavlja most med njimi.

- Je v stiku z in predstavlja kontaktno osebo za vse, ki so vpleteni v otrokovo življenje.

- Otroka obvešča o njegovih pravicah in dolžnostih v zvezi z drugimi akterji.
- Pomaga pri vzpostavljanju vezi z otrokovo skupnostjo.
- Poskrbi, da je obveščen o odločitvah, ki vplivajo na otorka.

Šesti standard: Skrbnik poskrbi za pravočasno iskanje in izvajanje dolgoročne rešitve.

- Druge poziva, naj izkažejo, da delovni načrt in rešitve, ki jih predlagajo, v prvi vrsti sledijo otrokovim najboljšim koristim
- Zavzema se za ponovno združitev otroka z njegovo družino, kadar je to v največjo korist otroka, pri čemer upošteva morebitne nevarnosti povezane z razlogi za zapustitev izvirne države otroka ali njegove družine.
- Zavzema se za vključevanje otroka v državo sprejemnico, kadar je to v otrokovo največjo korist.
- Zavzema se za varno vrnitev otroka v izvirno državo, kadar je to v otrokovo največjo korist.
- Otroka pripravi na vse predvidljive spremembe, ki bodo nastopile, ko otrok dopolni osemnajst let.

Sedmi standard: Skrbnik otroka obravnava spoštljivo in tako, da ne prizadane njegovega dostojanstva.

- Otroka obravnava brez predsodkov in z odprtim odnosom.
- Prisluhne otrokovim stališčem in pomislekom ter jih jemlje resno.
- Njegovo vedenje in odnos sta taka, kot ju pričakuje tudi od otroka.
- Izkazuje zanimanje za otrokovo življenje tako, da zastavlja vprašanja, ne da bi bil preveč vsiljiv.
- Je dovzeten za kulturne in/ali verske razlike.
- Spoštuje otrokovo pravico do zasebnosti in otroka seznani z možnostjo, da se lahko sam sestane z drugimi strokovnjaki.
- Otroka podpira pri ohranjanju in/ali oblikovanju njegove identitete in samospoštovanja.
- V svojem pristopu je prilagodljiv in upošteva otrokove individualne potrebe.
- Ne krši otrokove pravice do telesne in duševne integritete.

Osmi standard: Skrbnik z otrokom vzpostavi odnos, ki temelji na medsebojnem zaupanju, odprtosti in zaupnosti.

- Otroka osebno pozna.
- Ohranja zaupnost vseh informacij o otroku in informacij, ki jih pridobi od otroka, razen če mora zaupnost prelomiti zaradi varnosti otroka ali drugega otroka, in varovanja, če je to mogoče, o kršitvi zaupnosti obvesti.
- Ne sodi o razlogih za otrokovo zapustitev izvirne države oz. ne dovoli, da bi to vplivalo na njegov odnos z otrokom.
- Z otrokom je vedno odkrit in izpolni svoje obljube.
- Otroku nudi jasne informacije o svoji vlogi in omejitvah na način, ki je otroku razumljiv, in tako, da si jih otrok lahko zapomni.
- Otroku pokaže, da mu je zanj resnično mar – da dela iz srca – in da se za otroka čuti odgovornega.
- Otroku pojasni, da lahko otrok, ki izgine, vedno stopi v stik s skrbnikom.
- Je pozoren na verbalno, neverbalno in čustveno komunikacijo.
- Do otroka je empatičen ter mu nudi moralno in čustveno podporo.

Deveti standard: Skrbnik je dostopen.

- Se čim hitreje po svojem imenovanju z otrokom sestane in z njim osebno pogovori.
- Otroka pogosto obiskuje.
- Je otroku zlahka dosegljiv po telefonu ali elektronski pošti.
- Se sporazumeva na način, ki ustreza otrokovi starosti in razvoju.
- Mora po potrebi uporabiti tolmače.
- Živi dovolj blizu otroka, da se lahko hitro odzove na težave.
- Otroka obvesti, kje in kdaj se lahko sestaneta.
- Se otroku od časa do časa oglasi, tudi ko ni za to nobene potrebe.

Deseti standard: Skrbnik ima ustrezno strokovno znanje in kompetence.

- Ima praktično znanje o: otrokovih pravicah, migracijskem in azilnem pravu, razvojni psihologiji otrok, travmah, trgovini z ljudmi, medkulturni komunikaciji,

zlorabi in zaščiti otrok, socialnem varstvu, situaciji in življenju v otrokovi izvorni državi.

- Pozna svoje osebne in strokovne omejitve in je odprt za izboljšanje svojega znanja, metodologije in odnosa.
- Proaktivno ugotavlja svoje učne in razvojne potrebe ter, kadar je to potrebno, zaprosi za usposabljanje.
- Poskrbi, da je njegovo število varovancev tolikšno, da lahko posveti potrebno pozornost vsem otrokom, s katerimi dela.
- Je dobro organiziran, vodi evidenco in je za svoje delo odgovoren.
- Zna upravljati stroške in razpoložljive vire.
- Dela v skladu z zastavljeno metodologijo.
- Poišče podporo in svetovanje, kadarkoli je to potrebno, in si redno izmenjuje izkušnje s svojimi sodelavci.
- Je odprt za nadzor in spremljanje.
- Razmišlja o svojih dejanjih, vlogi in motivaciji.

(Gabaj, Uzelac 2011)

Zgoraj obrazloženi standardi so zelo uporabni pri vzpostavljanju odnosa z varovancem in pri delu z njim. Vendar iz pogovorov s skrbnicami in skrbniki je razvidno, da jim manjkajo dodatne obrazložitve oziroma praktični primeri. Nekatere skrbnice pravijo, da se jim zdijo kot cilji, ki jih morajo doseči s svojimi varovanci, saj so nekateri standardi težko dosegljivi. Hkrati pa so v praksi lahko dobro vodilo pri delu z mladoletniki brez spremstva. Od tega kakšne lastnosti mora imeti skrbnik do tega kako te lastnosti izboljšati oziroma na kaj morajo skrbniki paziti pri svojem vedenju.

1.4.1 Obseg nalog

Skrbnik je imenovan v roku 14 dni od datuma, ko je mladoletnik brez spremstva prejel status begunca ali status subsidiarne zaščite. Po zakonu je skrbnik dolžan za varovanca skrbeti kot starš. Če pa si pogledamo praktično pa to pomeni, da mora najprej varovancu urediti dokument. Potem mora zanj najti nastanitev, če ta ni sistemsko urejena. Po nastanitvi mora urediti mladoletniku prijavo bivališča. Zatem mora odpreti bančni račun. Potem pa oddati vlogo za denarno socialno pomoč na pristojni center za socialno delo. Če je zaradi nastanitve moral zamenjati šolo je potrebno urediti vpis v šolo. Kot skrbnik je

tvoja naloga tudi ta, da si obveščen o spremembah zakonov, ki vplivajo na tvojega varovanca.

1.4.2 Delo s prevajalcem/tolmačem

Se pogovarjati s pomočjo tolmača ni tako enostavno kot se sliši. Predvsem mora biti tolmač nevtralen in res točno prevajati. Prav tako moramo upoštevati želje mladoletnika o tolmaču. Včasih mladoletnik ne želi določenega tolmača in to je treba spoštovati. Primerno je, da uporabljamo tolmača enakega spola kot je mladoletnik, saj mu bo načeloma lažje spregovoriti o zadevah.

Upoštevati je potrebno:

- da se pove samo kar je potrebno prevesti,
- komunikacija mora potekati med dvema osebama in ni usmerjena k tolmaču,
- če kaj ni bilo razumljeno mora ali skrbnik ali mladoletnik vprašati in ne tolmač,
- tolmač mora vse prevesti v prvi osebi in ne v drugi osebi,
- tolmač mora biti nevtralen in ne sme stopiti ne na stran skrbnika ne na stran mladoletnika,
- tolmač mora prevajati v popolni zaupnosti in varovanju podatkov.

(Horvath-Lindberg, Miserez 1991: 139 -140).

1.5 VLOGA SOCIALNEGA DELA NA PODROČJU SKRBNIŠTVA MLADOLETNIH TUJCEV S PRIZNANO MEDNARODNO ZAŠČITO

Kot skrbnik mladoletniku brez spremstva moraš obvladati vsaj nekaj osnov socialnega dela, da lahko z otrokom navežeš osebni stik in vzpostaviš delovni odnos.

Elementi delovnega odnosa so:

- Dogovor o sodelovanju,
- Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev,
- Osebno vodenje

Prav tako so pomembne tudi:

- Perspektiva moči,
- Etika udeležnosti,
- Znanje za ravnanje,
- Ravnanje s sedanjostjo ali koncept so-navzočnosti.

(Čačinovič Vogrinčič 2011: 9)

Dogovor o sodelovanju je v primeru dela z mladoletnikom brez spremstva prvi stik. Torej, ko mladoletniku brez spremstva dodelijo skrbnika in se prvič srečata. Pomembno je, da že takrat skrbnik naredi dogovor o sodelovanju in se z otrokom domeni glede kontaktov, srečanj, kaj bosta počela...

Instrumentalna definicija problema bi v našem primeru lahko bila načrtovanje prihodnosti in pogovor o tem kakšne probleme ima mladoletnik in kako bi jih rešila.

Osebno vodenje je Vriesov koncept, ki imenuje nalogo socialne delavke osebno vodenje. In sicer to je vodenje k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam. Socialni delavec (v našem primeru skrbnik) v neposredni komunikaciji z mladoletnikom raziskuje njegovo zgodbo in poskuša, če je le mogoče voditi k postopnemu oblikovanju zaželenih izidov (Čačinovič Vogrinčič 2011: 10).

Ramovš (2001: 315) opiše štiri osnovne načine sodobnega socialnega delovanja:

- laično socialno delo naj bi bilo tisto, ki ga opravljajo ljudje, ki niso končali šolanja za pomoč ljudem v socialnih stiskah in težavah;
- strokovno socialno delo je nasprotje laičnega in je tisto, ki ga opravlja strokovnjak, ki je opravil ustrezno šolanje;
- poklicno socialno delo je tisto, ki ga strokovnjak ali laik opravlja v službeni zaposlitvi z ustrezno organiziranim in plačanim delovnim mestom s polnim ali začasnim delovnim časom,
- prostovoljsko socialno delo je nasprotje poklicnega; opravlja ga laik ali strokovnjak v

socialnem delu, vendar za to ne dobi plačila, nima organiziranega delovnega mesta; prostovoljsko delo je lahko samostojno ali v okviru prostovoljske ali dobrodelne organizacije.

Za učinkovito delo so pomembni vsi štirje načini in sicer kombinacija vseh štirih.

Pri delu z mladoletniki se srečuje veliko različnih profilov poklicev od policajev, psihologov, psihiatrov, zdravnikov, socialnih delavk, uradnih oseb...

Glede na vedno večje število beguncev v Sloveniji se vloga socialnega dela na tem področju občutno povečuje. Da pa bi socialni delavci in socialne delavke delale lahko samozavestno na tem področju, potrebujejo nekaj dodatnega znanja in pa osebnostne lastnosti kot so na primer:

Občutljivost za različnost. Če nismo občutljivi za različnost se lahko zgodi, da ljudem povzročimo več psihičnih problemov in jim damo vedeti, da niso del naše družbe. Prav tako socialne delavke mislimo, da smo antirasistične in se tako tudi vidimo. Hkrati pa lahko velikokrat ugotovimo, da pripadamo k družbi, ki zatira. Tako spoznanje je dolgotrajno in boleče (Zorn 2003a: 5). Da pa bi lahko bili kulturno občutljivi moramo poznati druge kulture. Po Humljan Urh (2013: 41) etična oziroma kulturna občutljivost obsega:

- Poznavanje različnih kulturnih praks in navad,
- Poznavanje različnih kulturnih norm, kategorij,
- Spoštovanje in upoštevanje kulturnih potreb in vrednot,
- Poznavanje in upoštevanje načina družinske strukture,
- Poznavanje razmerij med spoloma,
- Poznavanje medgeneracijskih vlog,
- Poznavanje skrbstvenih dolžnosti znotraj skupnosti,
- Poznavanje zdravstvenih prepričanj,
- Poznavanje odnosa do hendikepiranosti in bolezni,

- Poznavanje načina prehranjevanja,
- Poznavanje rabe maternega jezika,
- Poznavanje in spoštovanje verskega prepričanja,
- Poznavanje razmerij med posameznikom, družino in skupnostjo,
- Poznavanje etične in kulturne identifikacije.

Zorn (2003b: 308) opredeli nekaj metod socialnega dela z begunci:

- Individualno svetovanje,
- Zagovorništvo v individualnih primerih in skupinsko zagovorništvo,
- Načrtovanje novih služb in projektov, ki bodo prispevali k ustvarjanju novih socialnih mrež in novih zaposlitvenih možnosti,
- Izdelava in implementacija individualnih načrtov za življenje v novi državi z vsakim beguncem in begunko posebej,
- Neposredno financiranje, s katerim omogočamo izbire.

Najbolj pomembno se mi zdi zagovorništvo tudi pri mladoletnikih brez spremstva, saj so skrbniki konstantno v "napadalni" drži. Ves čas se mora boriti za pravice mladoletnika od boja proti državi, boja pri zdravnikih, šoli itd. V Sloveniji je javno mnenje o beguncih negativno, zato je ta naloga zagovorništva še toliko bolj pomembna.

V nadaljevanju bom predstavila načela dobre prakse, saj se mi zdijo zelo pomembno vodilo za vse, ki z mladoletniki brez spremstva delajo. Načela dobre prakse je razvil SCEP leta 2004. Če jih natančno preučimo opazimo, da se je do sedaj kar nekaj stvari popravilo in se v praksi izvajajo.

Načela dobre prakse razložijo 13 elementov:

- **Dostop na ozemlje:** Mladoletnikom brez spremstva, ki iščejo zaščito, ne sme biti zavržen vstop v državo oziroma ne smejo biti vrnjeni na mesto vstopa. Mladoletnika brez spremstva ne smemo nikdar pridržati zaradi razlogov priseljevanja, prav tako ne smejo biti podrobno zaslišani na mestu vstopa.

- **Otroci žrtve trgovine z ljudmi:** Trgovina z mladoletniki za prostitucijo, proizvodnjo otroške pornografije in drugo izkoriščanje je v Evropi resen problem. Države morajo sprejeti protiukrepe za preprečevanje trgovine tako, da z drugimi državami izmenjujejo informacije o trgovini z ljudmi in zagotovijo, da so obmejni organi opozorjeni na ta problem. Mladoletnike izkoriščajo tisti, ki z njimi trgujejo in tisti, ki v ciljni državi uporabljajo njihove usluge. Ravnanje uradnikov kot so policija, socialni delavci in drugi strokovnjaki z mladoletniki, žrtvami trgovine z ljudmi mora biti vedno v skladu z načeli o varstvu otrok, ki morajo prevladati nad vprašanji priseljevanja in preprečevanja kriminala.
- **Mladoletniki brez spremstva migranti:** nekateri mladoletniki brez spremstva potujejo sami kot migranti, ki iščejo rešitev pred revščino, pomanjkanjem in stisko. Taki mladoletniki ne smejo nikoli biti odstranjeni iz države brez predhodne temeljite ocene razmer v izvorni državi. Imeti morajo pravico do vložitve prošnje za azil.
- **Identifikacija:** Organi za priseljevanje morajo na mestih vstopa sprožiti postopke za ugotavljanje identitete mladoletnikov brez spremstva in jih predati ustreznim organom socialnega skrbstva. Če je mladoletnik v spremstvu odrasle osebe je treba ugotoviti v kakšnem razmerju sta. Ker veliko otrok vstopi v državo, ne da bi bilo takoj ugotovljeno, da so mladoletniki brez spremstva, si morajo organizacije in strokovni delavci izmenjavati informacije, da se mladoletniki brez spremstva prepoznajo in se jim zagotovi ustrezno varstvo.
- **Iskanje družine in stiki:** Mladoletnikove starše in družinske člane je treba začeti iskati čim prej, vendar le, če to ne bo ogrozilo otroka ali otrokovih družinskih članov v izvorni državi. Iskanje je treba izvajati le na podlagi zaupnosti. Mladoletniki brez spremstva morajo biti o procesu iskanja ustrezno obveščeni, z njimi se je treba posvetovati in upoštevati njihova mnenja. Če je primerno, morajo osebe, odgovorne za blaginjo otroka, spodbujati redne stike med otrokom in njegovo družino.
- **Imenovanje skrbnika ali svetovalca:** Takoj ko je otrok prepoznan kot mladoletnik brez spremstva, je treba imenovati neodvisnega skrbnika, ki dolgoročno svetuje in varuje mladoletnike brez spremstva. Za učinkovito opravljanje te vloge morajo skrbniki imeti ustrezna strokovna znanja o varstvu otrok in razumeti posebne kulturne potrebe otrok brez spremstva. Morajo biti usposobljeni, imeti strokovno podporo in treba je preveriti njihovo nekaznovanost.
- **Registracija in dokumentacija:** Sta ključni za zaščito dolgoročnih interesov mladoletnikov brez spremstva. Opraviti ju je treba z »dvostopenjskim« postopkom zaslišanja. Pri zasliševanjih morata vedno biti prisotna pravni svetovalci in skrbnik. Vsi, ki

opravljajo intervju z mladoletnikom morajo biti ustrezno strokovno usposobljeni za zasliševanje mladoletnikov brez spremstva.

- **Ugotavljanje starosti:** Pri tem je treba upoštevati fizične, razvojne, psihološke in kulturne dejavnike. Če je ugotavljanje starosti potrebno, ga morajo opraviti neodvisni strokovnjaki z ustreznim strokovnim znanjem in poznavanje mladoletnikovega etničnega/kulturnega porekla. Pregledi ne smejo biti vsiljeni ali kulturno sporni. Opozoriti je treba, da ugotavljanje starosti ni eksaktna znanost in so pri tem možne velike napake.

- **Prepoved odvzema prostosti:** Mladoletnikom brez spremstva se nikdar ne sme odvzeti prostosti zaradi njihovega migrantskega statusa. To vključuje pridržanje na meji, na mednarodnih območjih, v centrih za pridržanje, policijskih celicah, zaporih ali katerih koli drugih centrih za pridržanje mladih.

- **Pravica do sodelovanja:** Mnenja in želje mladoletnikov brez spremstva je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo. Mladoletniki brez spremstva imajo pravico neposredno ali preko skrbnika sodelovati pri vseh pravnih postopkih. Mladoletnike brez spremstva je treba spodbujati, da izrazijo svoje mnenje, skrb in pritožbe glede nege in skrbništva, izobraževanja, zdravstvenih storitev ter pravnega zastopanja.

- **Začasno varstvo:** Za mladoletnike brez spremstva je treba v čim krajšem možnem času po njihovem prihodu ali identifikaciji poiskati primerno varno nastanitev. Skrbniške službe morajo pozorno oceniti potrebe mladoletnikov in poiskati primerno varno nastanitev. Bratje in sestre morajo ostati skupaj, če je to v otrokovem interesu.

Mladoletniki brez spremstva starejši od 16 let ne smejo biti primarno obravnavani kot odrasli in ne smejo biti nastanjeni samostojno, brez pomoči odraslih. Ne glede na to ali so nastanjeni pri rejniški družini ali v stanovanjski skupnosti, morajo za njih skrbeti ustrezni strokovnjaki, ki poznajo njihove kulturne, jezikovne in verske potrebe in so seznanjeni z vprašanji, ki zadevajo mladoletnike brez spremstva. Osebe, ki delajo z mladoletniki brez spremstva se morajo zavedati, da imajo mladoletniki pravico do zasebnosti in do zaupnega odnosa s svojim skrbnikom. Socialni delavci morajo, če je mogoče, pomagati mladoletniku pri navezovanju stikov z njegovo etnično skupnostjo.

- **Zdravje:** Mladoletniki brez spremstva morajo imeti enak dostop do zdravstvenega varstva kakor otroci države gostiteljice. Potrebno se je zavedati, da mladoletniki doživljajo zdravstvene težave zaradi preteklega telesnega pomanjkanja in bolezni, invalidnosti ter psiholoških posledic zaradi nasilja, težkih doživetij, izgube in

rasizma ter ksenofobije, s katerimi se lahko srečajo v tujini. Mnogi mladoletniki brez spremstva potrebujejo za okrevanje terapevtsko pomoč.

- **Izobraževanje, jezik in usposabljanje:** Mladoletniki brez spremstva morajo imeti možnost enakega obveznega izobraževanja kakor mladoletniki države gostiteljice. Šole morajo imeti do mladoletnikov brez spremstva prilagodljiv in odprt pristop in jim zagotoviti pomoč pri učenju drugega jezika. Starejšim mladoletnikom brez spremstva mora biti na razpolago poklicno in strokovno usposabljanje. S tem se bodo verjetno izboljšale njihove možnosti po vrnitvi v domovino.

- **Azilni postopek in status begunca:** Mladoletnikom ne glede na starost, ne sme nikoli biti zavrnjen dostop do azilnega postopka. Po sprejemu morajo biti obravnavani v rednih postopkih in biti izvzeti iz alternativnih postopkov. Mladoletniki morajo imeti v vseh fazah azilnega postopka, vključno z morebitnimi pritožbami ali revizijami pravnega zastopnika, ki jim pomaga zaprositi za azil. Pravni zastopniki morajo biti na voljo brezplačno in morajo biti usposobljeni za zastopanje mladoletnikov in poznati oblike preganjanja, ki se posebej nanašajo na otroke.

- **Minimalne garancije v postopkih:** O mladoletnikovi prošnji za azil mora odločati pristojni organ, ki ima izkušnje z azilom in begunci ter pravnimi akti v zvezi z otrokovimi pravicami. Prošnje mladoletnikov je treba identificirati in jih prednostno obravnavati, tako da otrokom ni treba čakati dalj časa. Mladoletniki brez spremstva morajo imeti možnosti pričati na več različnih načinov. Ti vključujejo ustno pričanje, risbe in pisno obliko, videoposnetke razgovorov z neodvisnimi izvedenci in pričanja prek videopovezave.
- **Merila za odločanje o mladoletnikovi prošnji:** Definicija begunca velja za vse, ne glede na starost osebe. Mladoletniki brez spremstva, ki med postopkom pridobivanja azila postanejo polnoletni, so še naprej upravičeni do enakih posebnih postopkov kakor mladoletniki. Pri tem morajo države odpraviti nepotrebne zamude, zaradi katerih lahko otrok med trajanjem postopka postane polnoleten.

- **Trajne in dolgoročne rešitve:** Mladoletnik brez spremstva lahko ostane v državi gostiteljici, če je izpolnjen najmanj eden izmed pogojev in sicer, vsi pogoji kažejo na to, da bi bila vrnitev v matično državo nevarna. Če ima mladoletnik starše ali ožje družinske člane v eni izmed evropskih držav morajo države spodbujati združitve z družino. Načeloma bi se morali starši združevati z otrokom in ne otrok s starši. Če pa želijo živeti v državi kjer se starši nahajajo pa mora socialna služba temeljito preveriti

družinske člane. Ko je mladoletniku brez spremstva dovoljeno ostati v državi morajo socialne službe pozorno oceniti njegovo stanje. Po posvetu z mladoletnikom se uredi nastanitev v skupnosti. Priporočljivo je, da za mlajše mladoletnike skrbijo rejniške družine, ki izhajajo iz istega kulturnega okolja kot mladoletnik. Za starejše mladoletnike pa je bolj primerno bivanje v stanovanjskih skupnostih. Mladoletnikom brez spremstva, ki so postali polnoletni je potrebno ponuditi dodatne programe, da mu pomagamo pri prehodu v samostojno življenje.

Posvojitev je redko kdaj primerna nastanitev za mladoletnika brez spremstva. Prav tako jim je treba pomagati pri pridobivanju državljanstva.

- **Vračanje v izvorno državo:** Mladoletnika brez spremstva lahko vrnemo v izvorno državo le, če je to v največjo korist mladoletnika. Najboljši način vračanja v matično državo je prostovoljno. Pomembna dejavnika pri vračanju sta čas odsotnosti mladoletnika iz izvorne države in njegova starost. Pred vračanjem mladoletnika brez spremstva v izvorno državo morajo pristojne službe najprej opraviti ocene več dejavnikov.

(Načela dobre prakse 2004: 12-32)

2. PROBLEM

Že nekaj let sem prostovoljka na področju mladoletnih tujcev brez spremstva, v zadnjem letu in pol pa aktivno opravljam zakonito zastopništvo in skrbništvo mladoletnikom brez spremstva, ki v Slovenijo pridejo zaprositi za mednarodno zaščito. Opazila sem velik primankljaj institucionalizirane podpore pri skrbništvu mladoletnikom brez spremstva. Primankljaj se kaže v tem, da so skrbniki neizobraženi in prepuščeni sami sebi pri delu z mladoletniki. Skrbniki so različnih profilov od študentov do zaposlenih v različnih strokah. Postaneš lahko skrbnik brez posebnega usposabljanja ali preverjanja. To privede do zmedenosti in neznanja pri urejanju birokracije, ki je v začetni fazi zelo pomembna za mladoletnike brez spremstva. Kasneje pa tudi pri soočanju s travmami mladoletnikov. Mladoletniki pridejo iz držav v vojnem stanju in s seboj prinesejo travme, ki so jih doživeli v svoji matični državi kot tudi na poti v Slovenijo. Glede na to, da se je število mladoletnikov brez spremstva občutno povečalo v zadnjih letih se je tudi potreba po skrbnikih povečala. Centri za socialno delo neutrudno iščejo skrbnike, ki bi delo opravljali prostovoljno. Zato tudi sprejmejo vsakega, ki je pripravljen to početi ne da bi ga preverili če je za to delo sposoben.

Zdi se mi pomembno raziskati področje skrbništva mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito, saj je to področje najmanj nadzorovano. Pri zakonitem zastopništvu nad nami bedi Ministrstvo za notranje zadeve in Center za socialno delo, pri skrbništvu pa nadzora skorajda ni.

Upam, da bodo moje ugotovitve raziskave na tem področju pomagale skrbnikom pri boljšem opravljanju svojega dela in olajšale nekatere stiske, ki jih skrbniki doživljamo, ko se znajdemo v nevednosti. Hkrati pa upam, da bodo rezultate na znanje vzele tudi relevantne institucije in bolj podprle skrbnike pri svojem delu.

Cilj moje raziskave je torej podpreti skrbnike pri njihovem delu s praktičnimi napotki kako se znajti v določenih situacijah.

Raziskovalna vprašanja na katera bom skušala odgovoriti so:

Kako skrbniki dojemajo svojo funkcijo?

Koliko imajo podpore iz strani vladnih institucij?

Koliko imajo podpore iz strani nevladnih organizacij?

Kaj bi bilo potrebno, da bi skrbniki imeli dovolj navodil za opravljanje svojega dela in dovolj podpore pri delu?

Kaj na tem področju lahko naredi socialno delo?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Moja raziskava je kvalitativna saj sem podatke zbrala s pomočjo intervjujev. Torej zbirala sem samo besedne opise.

Raziskava je tudi razvojna, saj sem lahko spremljala praktično delo in bo z rezultati te raziskave lahko prišlo do izboljšanja v praksi in vpeljevanja novih pristopov pri uvajanju skrbnikov v delo.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Viri podatkov so bili moji sogovorniki in sicer 4 skrbnice in 1 skrbnik ter predstavnica Slovenske filantropije in socialna delavka centra za socialno delo ter svetovalna delavka v Sektorju za osrkbo, nastanitev in integracijo. Za pogovore sem uporabila vnaprej pripravljen delno strukturiran vprašalnik.

Vsa vprašanja so odprtega tipa, pri vsakem pogovoru pa sem zastavila tudi kakšno dodatno vprašanje, ki se mi je utrnilo med pogovorom. Okvirnih vprašanj je bilo 10 za skrbnike, 8 za socialno delavko in 4 za predstavnico Slovenske filantropije ter 5 vprašanj za svetovalno delavko na področju integracije.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija so vsi aktivni skrbniki mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito. Moj vzorec pa je bil neslučajnostni saj sem intervjuvala skrbnice in skrbnike, ki jih poznam. Moj vzorec sestavlja 5 skrbnic_kov, 1 socialna delavka in predstavnica Slovenske filantropije ter svetovalna delavka na področju integracije.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala v maju 2017. En intervju sem opravila preko omrežja Skype saj se skrbnica trenutno nahaja v tujini. En intervju sem opravila s skrbnico v Ljubljani, dva v Novi Gorici, enega na centru za socialno delo v Ljubljani, enega na sedežu Slovenske

filantropije, enega v Azilnem domu na Viču in enega preko elektronskih sporočil, saj je bil skrbnik prezaposlen, da bi se lahko osebno pogovorila. Najprej sem vsem predstavila za kakšno raziskavo gre in jih prosila za dovoljenje, da intervju posnamem zaradi lažjega kasnejšega prepisovanja. Nihče ni bil proti. Povedala sem jim tudi, da njihovih imen ne bom uporabila s čimer so se tudi strinjali.

Ena skrbnica je odpovedala zaradi odhoda na dopust. Intervjuji so potekali različno dolgo vse tam do 50 minut.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Intervjuje sem zapisala računalniško in jih kasneje tudi natisnila zaradi lažje analize. Ker so vsi intervjuji imeli približno enaka vprašanja sem jih samo razdelila na barve in sem se pri analizi opirala na barvno kodiranje. Vsak odgovor je dobil svojo barvo in še posebej sem označila besede ali besedne zveze, ki so res pomembne za analizo.

4. REZULTATI

Najprej sem vse skrbnice in skbnika vprašala kako dojemajo svojo funkcijo in kaj jim ta funkcija pomeni. Odgovarjali so:

- *Skrbništvo dojemam kot nekaj zelo smiselnega in hkrati prijetnega (če odmislim birokracijo) s fantom imava super odnos, veselim se najinih druženj, vesel sem, če mu lahko vsaj malo pomagam, da se tukaj dobro počuti...*
- *To meni pomeni, da sem po zakonu skrbnica in si izenačen z vlogo starša. V bistvu je kar velika odgovornost. Sej imaš pomoč na papirju kao iz strani centra za socialno delo v praksi pa ni tako in si bolj kot ne sam odgovoren za vse. Je pa fajn to, da vsaj v dijaškem domu, če ne moreš ti ga oni peljejo k zdravniku pa tko. Vlaganje vlog za socialno pomoč, dovoljenje za bivanje pa moraš vse sam, ugotovit kje pa kako.*
- *Meni vloga skrbnice predstavlja veliko odgovornost. Hkrati se zavedam, da pri tej vlogi ne bom dobila toliko podpore iz različnih institucij kot bi je lahko. Kar pomeni, da se zavedam, da bo to lahko vplivalo tudi na moje osebno življenje. Nekako te funkcije ne moreš ločit od osebnega življenja. Pomeni mi, da bom skrbela za otroka 24/7, da bom skrbela za njegove zdravstvene potrebe, za njegovo premoženje, za njegovo splošno psihično in fizično dobro počutje.*
- *Zame osebno jemljem to podobno kot starševstvo, to mi je glavno vodilo. Zdej kar je za rešit tistih pravnih stvari je tudi podobno kot starševstvo. In itak mi je jasno, da vse kar zadeva mojega varovanca sem zraven. Meni osnovno pravilo je z njim vzpostaviti tak zaupen odnos, tako da ko mu bo hudo se bo zaupal meni.*
- *Zavedam se, da je moje delo da rihtam to kar je formalnih zadev. Ampak mi je bolj pomembno to, da vzpostavim nek odnos in da mu nudim čustveno oporo bolj kot kaj drugega. Tako, da vzpostaviva nek odnos zaupanja, sicer je to težko uresničiti ampak mislim, da s časom se da. Primarno mi pomeni to, da lahko pomagam komu, ker sem razmišljala, da če bi se sama znašla v podobni situaciji bi želela, da meni nekdo pomaga. Prav tako je predstavnica Slovenske filantropije, ki prav tako včasih opravlja skrbništvo odgovorila na to vprašanje in sicer:*
Že nekaj časa ne izvajam te funkcije. V bistvu sem začela kot prostovoljka delat na tem področju in sem se z otroci seznanila v času ko sem bila brezposelna. Meni se zdi, da je to področje tako, da te povleče ali pa ne. Zelo težko je biti nekje vmes. Mene je to ful povleklo. Težko razložim kaj točno ampak sem čutila, da to želim početi. Tak osebni angažma je bil iz moje strani. Me je na nek način izpolnjevalo. Moram pa reči, da sem

imela podporo Slovenske Filantropije. Ker se mi zdi, da če ej skrbnik fizična oseba se dostikrat lahko znajde v nekih situacijah sam. Dosti lažje je, če imaš za sabo organizacijo, ki te podpira. Je pa naporno, da moraš biti dosegljiv 24 ur na dan. Če greš recimo v tujino moraš najti nekoga, ki te bo nadomeščal. Meni je bila taka izpolnjujoča funkcija.

Opazila sem tudi skozi svojo izkušnjo, da je tako kot pravijo ostale skrbnice birokracija nekako drugotnega pomena. Vsem nam gre za to, da bi z otrokom vzpostavili varen in zaupen odnos in otroku nudili čustveno podporo. Še vedno pa ostaja bitka z birokracijo v ospredju.

Naslednje vprašanje je bilo **ali mislijo, da je skrbnica najbolj pomembna vloga v mladoletnikovem življenju?**

- Ja verjetno če bi živela v istem kraju kot varovanec bi bila bolj pomembna oseba, tako ko pa živiva v različnih krajih pa sem bolj tista oseba ki jo pokliče ko je kaj narobe, ko ga kaj boli. Bolj si vbistvu v ozadju.

- Na začetku sem si predstavljala, da to ful ni najbolj pomembna vloga zaradi tega, ker ne živi pri meni ampak so drugi zaposleni odgovorni za njega npr. Dijaški dom, azilni dom... Ampak iz osebne izkušnje lahko rečem, da zelo velik del skrbnik v otrokovem življenju. Ugotovila sem, da sem svojemu varovancu predstavljala velik del njegovega življenja mogoče tudi večji del kot sem sama sposobna. Od otrok sem dobila tudi občutek, da bi od mene želeli še več. Vendar to enostavno ne gre.

- Meni se zdi da ja.

- Ja. Naj bi mu skrbnica pomagala na vseh področjih njegovega življenja.

- Ne, vsaj ne v našem primeru, ko je nastanjen v Dijaškem domu, kje so zaposleni ljudje, ki delajo z njim.

Tri skrbnice pravijo, da so najbolj pomembne osebe v mladoletnikovem življenju v Sloveniji. Ena pravi, da bi verjetno bila, če bi z mladoletnikom živela v istem kraju, ena pravi da ne, ker drugi zanj skrbijo v Dijaškem domu in je ona drugotnega pomena. Meni se zdi, da je zelo odvisno kakšen odnos vzpostaviš z mladoletnikom, toliko si pomemben v njegovem življenju. Če sta ves čas v kontaktu in se slišita tudi sredi noči, če je potrebno pomeni, da mladoletniku kar veliko pomeniš. Če pa zanj opravljaš samo kar je formalnosti, pa bo mladoletnik našel drugo osebo na katero se bo navezal tako, kot bi se lahko na svojo skrbnico.

Za tretje vprašanje sem postavila določeno situacijo, želela sem izvedeti kaj bi skrbnice storile v taki situaciji.

Kaj bi storila v situaciji: mladoletnik se do 3h zjutraj še ni vrnil v namestitev in strokovne delavke obvestijo policijo. Torej je skrbnik na telefonski zvezi celo noč s policijo, nakar mladoletnika najdejo v mestu oddaljenem 100 km od namestitve in te tamkajšnja policija pokliče, da moraš mladoletnika pridet iskat in ga odpeljati v namestitev) kdo je v tem primeru za kaj odgovoren?, kaj mora skrbnik vedeti v tem primeru, ali mora res sam mladoletnika odpeljati v namestitev....

- Počutim se kot skrbnica veliko bolj vpletena kot zakonita zastopnica. Torej ob 3h zjutraj bi verjetno poskušala narediti čim več kar bi bilo najbolje za otroka. Če gledam na to ali bi bilo to zame dobro ali ne bi si verjetno odgovorila z ne. V takem trenutku bi rabila podporo socialnih služb, nekoga ki ve kaj narediti, ki je tako rekoč »nad mano«. Bi pa preprosto ubogala policijo in naredila kar mi naročijo. Bi pa vsaj zahtevala, da mi uredijo prevoz za mladoletnika, sama z osebnim avtom nebi peljala mladoletnika. Situacijo bi pač reševala kot bi to lahko ob 3h zjutraj. Bilo bi mi pa veliko lažje, če bi bila v takem trenutku v kontaktu z osebo, ki pozna zakon, ki pozna otroke in funkcijo skrbnika. Da bi lahko tako osebo poklicala in dobila kakšen nasvet. - Verjetno bi prvič najprej naredila tako kot bi policija rekla, ker imam definitivno premalo znanja, da bi lahko zagovarjala svoje odločitve. Bi se pa iz izkušnje naučila kaj je moja odgovornost in kaj ni. Naslednjič bi tako znala pravilno ravnati. Hotela sem še to omeniti. Lahko bi se zgodilo, da sem na dopustu ali pa bi imeli kakšno družinsko situacijo in nebi se mogla odzvati na klice. Počutila bi se grozno, ker bi bila nemočna. Verjetno bi v takem primeru bolj pritisnila na policijo, da naj zadevo uredijo brez mene.

- Če govorim za mojega varovanca bi to jaz sigurno naredila in bi ga šla iskat in mi to nebi predstavljalo nobenih težav. Čutila bi se dolžno oziroma tudi odgovorno, da bi mu v tej situaciji pomagam, ker imama sama tudi otroke in bi tudi za svoje otroke naredila isto. Verjamem pa da v eni drugi situaciji oziroma, če bi moj mladoletnik to pogosto počel bi ga mogoče tudi kdaj iz vzgojnega ukrepa pustila na cedilu. V smislu znajdi se in boš težjo izkušnjo imel zaradi tega.

Recimo, podobni primeri se tukaj dogajajo da pride zvečer do zamujanja v dijaški dom in mene naknadno obvestijo po mejlu, da je bila kršitev hišnega reda in da se moram z njim pogovoriti. Še vedno sem se z njim pogovorila. Zdi se mi, da je tukaj problem dijaškega

doma. Oni kot vzgojitelji ne opravljajo svojega dela. Vedno jaz urgiram ampak se mi zdi, da to ni moja odgovornost. Zaenkrat pustim to pri miru, ker je malo takih primerov. Sem pa vseeno mnenja, da morajo to rešiti oni.

- Jaz mislim, da bi z njim probala navezati stik po telefonu in bi ga šla iskat. Mogoče se nebi čutila ravno dolžno in obvezano, ampak mislim, da obstajajo oločene situacije v katerih je otroku treba dat vedet sam si zafrknil, sam popravi. Če bi bil to osamljen primer bi ga šla iskat.

- Nisem še imel take situacije, tako da težko rečem, verjetno odvisno od tega, kakšen je dogovor z ostalimi vpletenimi...

- V konkretnem primeru se mi zdi, da se mi to nebi zgodilo, vsaj do zde mi je tamali vedno povedal kaj pa kako je. Mislim, da tega nebi naredil. Vzpostavlja se je praksa, da se dijaškemu domu pove, da jim bo ministrstvo povrnilo te stroške. Sredi noči pa mislim, da iz dijaškega doma nebi nobeden šel po tamalega, ker nimajo 24 urne oskrbe, čeprav bi po sklepu vlade morali imeti. Tako da ja, js bi se vsedla v avto in bi šla po tamalega. Imela sem en primer, da je dejansko policija otroka pripeljala nazaj v njegovo prebivališče.

Naj omenim, da se je ta situacija zgodila pri mojem varovancu. Presenetili so me odgovori skrbnic, da bi enostavno otroke s svojim vozilom prišle iskat in jih odpeljale nazaj v namestitev. Vedela sem, da obstaja interventna služba centra za socialno delo, ki se vplete v takih primerih, vedela sem pa tudi, da je policija ne bo poklicala, ker mladoletnik ni bil Slovenec vendar tujec. Zato sem sama zahtevala, da jo pokličejo in smo zadevo nekako uredili tudi v mojo korist. Verjamem pa skrbnicam, da same ne vedo kdo je odgovoren za kaj. Še posebj ob treh ponoči, ko tega tudi ne moreš nikjer preveriti. Torej, kot vidimo v odgovorih je tudi problem, ki ga je izpostavila ena skrbnica, da če si v tujini, ne moreš ničesar urediti. Zanimivo bi bilo izvedeti kaj se zgodi takrat.

Naslednje vprašanje je bilo ravno to: **Kje dobijo odgovore ob treh ponoči, ko nastane taka situacija?**

- Mogoče bi s policijo vsaj do te mere kaj je pravno dovoljeno ma to je tudi vse.

- Jaz, če si zamišljam to situacijo nimam pojma na koga bi se obrnila.

- Bi se odločil sam, glede na okoliščine.

- Iskreno bom povedala, da imam srečo, da imam prijateljico ki je tudi skrbnica in bi jo lahko v takem primeru poklicala. Vem, da bi jo lahko ob taki uri tudi dobila na telefon. V

začetku najprej sploh nisem vedela, da lahko zahtevaš, da policija pokliče interventno službo CSDja.

- Ne dobiš jih. Odvisno je od tvoje iznajdljivosti. Meni je mogoče tukaj lažje ker sem tudi zakonita zastopnica, ker več ljudi poznam. Ne predstavljam pa si, če bi direktno postala skrbnica ker ne veš kako zadeve potekajo, ne poznaš nikogar, ne veš na koga se lahko obrneš.

Večina skrbnic pravi, da odgovorov ne dobijo, ker jih ob treh ponoči tudi nimajo kje dobiti. Ena skrbnica pravi, da bi lahko poklicala prijateljico, ki je tudi skrbnica in bi se ob tej uri tudi javila na telefon, če bi videla njen klic. Druge skrbnice pravijo, da bi se morale znajti, oziroma bi naredila tako, kot bi rekla policija, saj imajo premalo znanja, da bi lahko zagovarjale nasprotno odločitve.

Sledeče vprašanje je bilo: **Slovenska Filantropija je izdala temelje za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, kaj menite o tem?**

- Pregledala sem knjigico vendar mi ni ostalo dosti v spominu. Če ne drugega se mi zdi koristno, da se če že ne vladne institucije, da se vsaj nevladne institucije ukvarjajo s področjem skrbništva. Zdi se mi zelo vredno, da so izdali tako brošuro. Mi pa manjkajo praktični primeri. Bolj bi bilo vse skupaj razumljivo. Predvsem bi morali vključiti aktualne skrbnike in morda z njimi preveriti kaj se jim zdi pomembno.

- Jaz se z njimi strinjam. Mogoče se mi zdijo nekoliko zahtevna za skrbnice. Ena so se mi zdela težka za doseči.

- Se mi zdijo fajn, kot spomnik in opomnik, na kaj je potrebno biti pozoren.

- Vredno so, ful pa manjka praktičnih napotkov. Ko naprimer postaneš skrbnik kaj vse je treba narest za tega otroka. To, da prijaviš na upravni enoti prebivališče, da mu je treba zrihtat osebnega zdravnika, osebnega zobozdravnika, take zadeve ti manjkajo. Sej ti standardi so čisto vredno, ampak iz praktičnega vidika pa nič not ne piše.

- Vredno se mi zdijo. Sicer jih nebi znala naštet ampak so mi lahko kot eno vodilo.

V teoretskem delu sem opisala temeljne standarde za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, ki jih je izdala Slovenska filantropija. Intervjuvanke sem vprašala po tem kaj menijo o teh temeljnih standardih. Povedali so, da se jim v večini zdijo vredno vendar jim primakuje praktičnih nasvetov. Praktičnih nasvetov glede urejanja birokracije za mladoletnike brez spremstva in pa tudi praktičnih primerov iz vidika teorije in vsega kar piše v temeljnih standardih.

Naslednje vprašanje je bilo **Kaj bi še potrebovali od nevladnih organizacij kot je Slovenska filantropija?**

- Imamo mentorske sestanke, cel kup usposabljanj, mentorsko podporo, trenutno se ne spomnim nič drugega, kar bi potreboval...

- V bistvu imajo omogočene neke športne dejavnosti lahko bi jih imeli sicer več. Delo preko študenta. Tudi skrbnikom bi prišla prav dodatna opora. Meni je vsakič tudi težko nadlegovat iste osebe. Kdaj se mi zdi, da bom postavila res neumno vprašanje. V tej smeri bi bilo lahko več pomoči.

- Dejansko sem dobila več podpore od nevladnih organizacij kot od azilnega doma ali CSDja. Glede stvari ko sem se znašla v situacijah, ko nisem vedela kaj storiti mi je SF pomagala, saj govorijo iz lastnih izkušenj. Včasih pa tudi, ko sem želela otrokom urediti kakšno brezplačno prostočasno dejavnost so mi vedno pomagali ali s spremstvom kakšnega prostovoljca ali pa so uredili kakšne dodatne finance. Pa Mozaik mi je pomagal pri financiranju in logistiki za en tabor katerega se je udeležil moj varovanec. SF je večkrat organizirala srečanja skrbnikov in zakonitih zastopnikov na katerih si lahko izrazil svoja vprašanja in skrbi.

- Sej res veliko naredijo, vsaj sodeč po tem koliko mejlov dobimo za različne delavnice pa to je pač poskrbljeno za različna izobraževanja. Ne vem pa koliko teh informacij pride do skrbnikov, ker večino vsi ciljajo na zakonite zastopnike. Skrbniki smo nekako izključeni iz tega. Res je odvisno od tvoje iznajdljivosti kako prideš do teh podatkov.

- Jaz imam res tak lahek primer. Nimam nekih bistvenih težav. Se mi zdi, da je marsikaj še treba za nardit. Mislim, da so fantje deprivilegirani, ker nimajo tukaj svoje družine, so v drugem okolju. Se mi zdi, da je premalo dejavnosti, ki bi njih zaposlili. Recimo, da bi poskrbeli za njihovo prihodnost in bi razvijali neke sposobnosti. Ne pa samo šole. Dosti se okoli govori ma na koncu nič iz tega. Govori se o kulturnih razlikah, ki jih sicer sama ne opazim toliko. Ampak se tudi nič ne dela na temu. Bi se dalo veliko več na tem delat. Govori se tudi o njihovi ranjenosti, psihičnem stanju, ma kdo je že karkoli v to smer naredil? Nobene opore ni za sproščanje travm.

Torej, če pogledamo na splošno vseh pet odgovorov ugotovimo, da so skrbnice na splošno zadovoljne z aktivnostmi in delom nevladnih organizacij na področju skrbništva in mladoletnikov brez spremstva, lahko bi pa se naredilo še marsikaj. Kot pravi ena skrbnica bi bilo dobro, če bi nevladne organizacije prevzele razčiščevanje travm pri mladoletnikih

brez spremstva, saj tega v trenutnih nastanitvah nimajo. Prav tako je ena povedala, da bi si želela, da bi bili skrbniki bolj vključeni v izobraževanja, ki so nudena zakonitim zastopnikom.

Vprašanje: Kaj pa menite o praktični podpori s strani vladnih organizacij kot so Azilni dom, CSD... Se vam zdi, da ima CSD odgovore na vsa vaša vprašanja? So dovolj dostopni?

Glede na to, da so mladoletniki brez spremstva vezani na svetovalko za integracijo kako se vam zdi ta oddelek Azilnega doma? Ali so vam na voljo?

- Prvo kot prvo bi rekla, da so premalo dostopni. Velikokrat sem jih potrebovala za kakšno vprašanje pa jih nisem mogla ne osebno ne po telefonu dobit. Šlo se je za vprašanja na katere sem nujno rabila odgovor. Izpostavila bi pomanjkanje na splošno znanja iz področja skrbništva in mladoletnikov brez spremstva iz strani Centra za socialno delo. Zdi se mi, da sem včasih sama vedla več odgovorov kot oni. Izpostavila bi še svetovalko za integracijo Sonjo, ki mi je bila vedno v oporo, tudi izven delovnega časa. Vedno je našla osebo, ki mi je znala pomagati ali s prevajalci ali s kakšnimi zdravniki...

- CSD, ki je pristojen za mojega mladoletnika je dostopen, nima pa nobenih odgovorov. Ni učinkovit. Očitno so se nekako zmenili, da so oni samo krajevno pristojni za te mladoletnike. V praksi pa nimajo nobene moči, nič. Ker tudi samo to kje bodo ti mladoletniki nastanjeni ima po novem ta Urad za begunce tako, da to glih ni. Je pa na MNZju oseba, ki je odgovorna za integracijo mladoletnikov res koristen vir informacij in pomaga, ko le lahko. Spet pa je odvisno od tega koliko si ti siten, da karkoli dosežeš. Mislim, da če nebi bilo nas skrbnikov bi se ti otroci izgubili v sistemu pa še tako se nas večinoma ignorira.

- CSD Nova Gorica nima odgovorov na nič. Neaktivni so in baje tudi nepovabljeni na sestanke. Se ne vključujejo v debate o tem nikakor. Azilni dom razen na sestanku jih ne poznam toliko. Sonje Gole je vse kar imam in ona je zakon. Ma mislim, da to ni odvisno od države ma od angažiranosti Sonje. Če gre ona na dopust ne vem če kdo drug sploh obstaja.

- So dostopni, se trudijo (CSD), nimajo pa dovolj informacij, dostikrat ne vedo povsem, kaj je potrebno narediti...Azilni dom: Da, včasih jih je malo težko uloviti, drugače imam dobre izkušnje.

- CSD konkretno v NG nismo imeli sodelovanj. Azilni dom je vse kar jih vidim na sestankih. Še takrat ko bi lahko pomagali, ko so jih fantje klicali, da jih ravnatelj ne tretira prav. Dejansko so obljubili da bodo prišli preverit zadeve in potem ni bilo nobenega.

Konkretno skrbnice, ki spadajo pod krajevno pristojni Center za socialno delo Nova Gorica pravijo, da oni se v to skrbništvo ne vpletajo razen kar morajo nujno narediti in sicer sprejeti letna poročila skrbnikov. Drugače skrbnice tam izključno vlagajo vloge za pridobitev denarne socialne pomoči za varovance in to je tudi vse. Tako, da so te skrbnice primorane dobivati odgovore na vprašanja in podporo iz strani svetovalne službe za integracijo v Azilnem domu v Ljubljani. Iz odgovorov je razvidno, da je ena oseba v svetovalni službi za integracijo v Azilnem domu, ki se res razdaja za skrbnice in jim pomaga kolikor le lahko. Vse pravijo, da brez nje bi bile izgubljene. Ena je celo povedala, da ko gre dotična oseba na dopust se vse ustavi.

Vprašanje: Kaj menite o tem, da bi bile vse informacije na enem mestu. Morda celo, da bi skrbniki imeli svojo skupino v kateri bi se delile informacije o tem kako postopati v kakšni situaciji?

- Ma meni bi se zdelo super. Ker od drugih skrbnic sem jaz največ zvedla. Tisti sestanki, ki jih mam na dva meseca. Tudi če smo tam 4 ure se mi zdi res uporaben sestanek in tudi mi se malo sprostimo in povemo lahko kaj. Tako, da vsekakor, če bi bilo to malo bolj dodelano.

- Bi se mi zdelo fajn.

- Mislim, da se pri takih stvareh moraš nujno dobiti v živo. Se mi zdi, da dosti več rešiš v eni uri sestanka kot v 20 mejlih.

- To bi bilo več kot odlično. Super bi bilo, da bi imeli združenje skrbnikov. Katerega bi se udeleževali skrbniki, strokovni delavci iz tega področja, ministrstvo na katerem bi si lahko odgovorili na vprašanja, ki nas težijo. Reševali bi lahko dileme, odpirali nove dileme. To bi lahko predstavljalo nek občutek varnosti za skrbnike, izmenjevanje izkušenj...

- Mislim, sej to imamo. To Slovenska Filantropija organizira nekje na dva meseca sestanke kjer si izmenjujemo informacije. Zdej meni se zdi, da zaenkrat to zadošča. Skrbnice, ki imamo mladoletnike v istih ustanovah si med sabo pomagamo in izmenjujemo informacije. Tako, da je že to kr veliko. Bolj bi bilo potrebno na začetku takoj ko postaneš skrbnik, da dobiš neke informacije, ne pa da se ti tam loviš in enostavno ne moreš vedet vsega kar moraš naredit. To bi rabu takoj list papirja z nalogami kaj je treba naredit, kot en priročnik. Ker več časa kot se ti loviš slabše je za otroka. Zdej večino zadev pa ti lahko itak

urediš v času uradnih ur. Kar pa je za nas, ki imamo službe kar zakomplicirano še posebej če otrok živi v drugem kraju kot ti. Da lahko sploh karkol nardiš si moreš dopust vzet. Oziroma moraš nekoga pooblastit. Ponavadi, če na upravni enoti ne naletiš na pravo osebo so ponavadi itak cele štale. Večina ljudi sploh ne ve za kaj se gre, ni jim sploh jasno kaj to pomeni, da ima otrok mednarodno zaščito. In pol so čisto zmedeni in sprašujejo kdo bo za kej sploh plačal, kot so me že dostikrat vprašali zdravniki. To ni podatek, ki ga moram jaz vedet, to morajo oni vedet.

Skrbnice menijo, da bi bilo dobro imeti zbrane informacije na enem kupu, kjer bi lahko vsaka dodala svoje znanje in bi se ustvarila kot ena baza podatkov. Ene pravijo, da so jim sestanki na dva meseca za skrbnike dovolj, saj se lahko tam vse pogovorijo. Vsekakor je moje mnenje, da bi bila dobrodošla taka baza podatkov, saj ravno v prejšnjem vprašanju kje dobiti odgovore ob treh zjutraj bi bila ta baza podatkov zelo uporabna.

Vprašanje: Kaj bi še potrebovali za dobro opravljeno delo skrbnika?

- Jaz sem kar precej vpet v to delo in izobraževanja že nekaj časa, si pa predstavljam, da bi komu, ki na novo vstopi v vlogo skrbnika, pomagalo usposabljanje (poleg vseh birokratskih znanj in informacij, ki jih moraš vedeti, predvsem kako graditi odnos z varovancem, kako komunicirati, kako ga poslušati, reševati morebitne konflikte...)

- Se mi zdi, da se dostikrat znajdem v situaciji, predvsem zato ker je moj varovanec precej zahtevna oseba in mi on postavi vprašanja na katera sploh ne znam odgovoriti. Nisem dovolj pravno podkovana v teh zadevah. Sem mnenja da mu moram bolj kot v pravnih zadevah stati ob strani v čustvenih zadevah. Zato ta pravni vidik malo bolj zanemarjam. Tako mu največkrat povem da ne vem in da se bom pozanimala. Za nas bi bilo lažje, da bi imeli boljši odnos z vzgojitelji. Če bi bilo to boljše bi se tudi sama bolj angažirala. Sej se nočem vtikat v njihovo delo, da nebi imeli občutka, da so nepotrebni. Imam pa občutek, da bi lahko skupaj več naredili. Dejstvo je, da se mora tudi med njimi vzpostaviti nek odnos najprej.

- Potrebovala bi ful večjo podporo strokovnih delavcev in ljudi na katere se lahko obrnem v stiski. Da ne bi imeli občutka, da sem nekako sama v tem. Zdi se mi zelo pomembno, da če želiš biti skrbnik mladoletnikom brez spremstva moraš opraviti neko izobraževanje. Katero bi bilo namenjeno izobraževanjem večkrat letno, da lahko tudi slediš zakonom, ki se spreminjajo, da si nabiraš pravno znanje. Poleg tega skrbnik lahko postane ravno kdorkoli se pač javi na CSD. To se mi zdi res neprimerno, če delaš s skupino ljudi, ki k nam pridejo z raznimi travmami in bolečimi izkušnjami.

- To je čisto odvisno od skrbnika. Definitivno bolj natančno opredeljeno kaj sploh so naloge skrbnika. Tudi kaj moramo vse narediti iz birokratskega vidika, da otrok ne bo imel težav po polnoletnosti, da mu že prej mi to uredimo. Mogoče pa tudi več podpore iz strani centra za socialno delo ne pa samo tisto poročilo, ki ga pošlješ enkrat na leto, ker to ni nič.

- Tudi če bi vidla, da varovanec rabi več odgovorov bi se verjetno bolj angažirala. Imela sem že primer, ko je varovanec rekel da bi šel na obisk v Iran in sem se pozanimala če rabi vizo ali ne. Več kot to nisem preverjala. Zdi se mi pomembno, da bi šel do družine ampak sama ocenjujem, da vseeno ni zdej to trenutno najbolj pomembno za njega. Rabili bi da bi sistem tekel. Situacija v dijaškem domu meni ni v oporo. Ne razvija vseh tistih možnosti, ki bi jih lahko. Da bi imela z vzgojiteljem res odprt odnos. Mi bi si morali res zaupati. Naše delo se dopolnjuje. Za mojega varovanca se mi zdi pomembno recimo za vključevanje v skupnost. Od občine bi želela, da bi jih bolj sprejemala in informirala javnost. Da bi se lahko varovance vključili v skupnost. Se mi zdi, da občina ni ponosna na to, da so naši varovanci v Novi Gorici.

Po odgovorih sodeč bi skrbniki predvsem potrebovali usposabljanja, izobraževanja... Skrbnice pravijo, da bi se jim zdelo, da bi morale biti bolj povezane z vzgojitelji, ki so zaposleni v nastanitvah kjer bivajo njihovi varovanci. Skrbnice bi potrebovale več podpore iz strani centra za socialno delo ne pa samo oddaja skrbniškega poročila enkrat na leto. Ena pravi, da bi bilo primerno, da s strani občine v kateri bivajo varovanci pride do nekega premika. Da bi bila občina bolj ponosna na to, da njihovi varovanci bivajo tam.

Vprašanje: **Kaj meniš o pravni ureditvi skrbništva?**

- Ne vem točno kako bi lahko bilo drugače. Recimo kar se tiče tega, da je neplačano se mi zdi osebno prav. Zakoniti zastopnik ima opravka z več mladoletniki in mora držati distanco in ta formalnost plačila mu pri tem pomaga. Pri skrbnikih pa se mi zdi, da bi ravno to rušilo odnos. Varovanci bi itak rekli, ker si plačana mi moraš vse to nuditi. Po drugi strani pa tudi zame, če bi ga res rada jemala kot svojo razširjeno družino se mi zdi, da je prav, da nisem zato plačana. Po eni strani mi je prav, da naloge niso zakonsko določene. Vsak starš ima svoj način vzgoje in se mi zdi da tudi imaš potem bolj proste roke. Skrbnik skrbi za dobro svojega varovanca po svojih najboljših močeh in zmožnostih.

- Mene to predvsem to moti, da je na centru za socialno delo rekla tamalemu, da sem js kot njegova druga mama. Prvo kot prvo se mi zdi to žaljivo do njegove mame, če pač otrok ima mamo. Tukaj sem pač zato da mu nudim moralno podporo, čustveno podporo, potrebuje da mu porihtam birokracijo in da ga naučim kako bo moral sam to delat ko bo

star 18 let. Meni se nekako zdi, da je to ustrezno urejeno, nimamo pa neke podpore s strani ljudi ki bi nas morali kontrolirati. Naprimer centru za socialno delo samo enkrat pošlješ poročilo. V enem letu se pa veliko stvari zgodi. Po zakonu je itak urejeno povračilo potnih stroškov. Na CSDju pa so mi rekli, da oni nimajo proračunske postavke za to. Itak sem že od začetka šla v to prostovoljno ampak bi blo vseeno lepo če bi vsaj potne stroške dobila. Lažje bi bilo vse skupaj. Dokler pa se najdejo ljudje, ki bodo/bomo to počeli brezplačno se nihče tega ne bo lotil. Čeprav je zakonsko to že urejeno. Dokler ne bomo mi tega zahtevali, tega ne bodo uredili. Glede na to kakšne so razmere v svetu bo čedalje več mladoletnikov prihajalo v Slovenijo. Ko bodo enkrat ti otroci dobili status ne vem če bo CSD našel dovolj ljudi ki bodo prevzeli vsa ta skrbništva in to brezplačna. In takrat bo pač center prevzel skrbništvo nad mladoletniki. To pa ni ravno v najboljšem interesu otroka. Bolje da imajo eno osebo, ki jo lahko kličejo 24 ur na dan in se lahko na njo zanesejo, ne pa na eno ustanovo, ki ima delovnik od 8h do 16h.

- Jaz se zakonsko nisem niti spuščala v to kako je urejeno. Strinjam se s tem, da mora biti neplačano, ker to vzameš kot moralno funkcijo. Mogoče bi to moralo biti urejeno, da ko varovanec zboli, da lahko greš za njega na bolniško tako kot bi za svojega otroka. Meni je prav, da v zakonu ni točno določeno kaj mora skrbnik počet, ker imam pol bolj proste roke.

- Iz enega vidika bi rekla ja, saj bi s tem poskrbeli za enakost med tujci in slovenskimi mladoletniki, iz drugega vidika pa bi razmejila, ker je delo skrbnika mladoletnih tujcev veliko drugačno in bolj zahtevno od skrbnikov slovenskim otrokom. Potrebuješ tudi veliko več znanja. Zato bi bilo potrebno izobraževanje.

Skrbnice so razdvojene in sicer med tem kaj bi se zgodilo z odnosom do varovanca, če bi bilo skrbništvo plačano, po drugi strani pa pravijo, da bi moralo biti, saj skrbnikov primanjkuje. Ena od skrbnic pravi, da bi moralo biti urejeno, da lahko na delovnem mestu dobiš bolniški dopust za varovanca. Predvsem se strinjajo, da bi zakon moral določati izobraževanje za skrbnike. Pravijo tudi, da denar naredi neko mejo med skrbnikom in varovancem in bi se tudi začelo dogajati, da bi postali varovanci bolj zahtevni na račun tega da so skrbniki plačani. Zdi se jim tudi dobro da je zakon zapisan tako bolj na splošno, ker se sedaj lahko vsak skrbnik angažira kolikor želi in lahko varovanca »vzgajajo« vsak na svoj način.

Vprašanje: Kateri je največji izziv s katerim ste se soočili?

- Ko tamal ni hotel z mano govorit. Takrat sploh nisem vedla kaj se dogaja in nič mi ni bilo jasno. Dejansko mi je takrat strokovna delavka v ustanovi v kateri tamali živi pomagala,

da sva midva pol to razrešla. Tako, da je bilo meni jasno kaj je otroku, da je on razumel mojo reakcijo. Tako, da takrat mi je bilo najhujše. Ampak nima problematičnega otroka, z njim je čisto super, prijetna družba je.

- Birokracija (Ministrstvo, CSD...),

- Meni osebno je to, da bi vzpostavili tak odnos z varovancem, da bi se on začel zavedat, da tudi če bo kaj naredil narobe, še zmeraj lahko pride in pove in da zaradi tega ne bo obsojan in mu ne bom obrnila hrbta. To mi je izziv.

- Največji izziv je bil to, da sem se naučila to, da sem se zelo zelo preveč vpletla čustveno in osebno skrbništvo. Bila sem kot mama, prijateljica ne pa samo nekdo, ki poskrbi za potrebe mladoletnika. Prineslo je to za sabo, da se je mladoletnik preveč navezal name in sem postala prevelik del njegovega življenja. In na koncu ugotoviš, da si šel čez neke meje katere si si jih na začetku postavil in nisi obdržal profesionalne drže. Čeprav se mi zdi, da moraš biti »all in« v tej vlogi vendar vseeno z nekimi mejami. Paziti moraš pač tudi nase. V mojem primeru je mladoletnik preveč posegal v moje osebno in družinsko življenje. Zato sem se nekajkrat tudi počutila ogroženo. Če se nebi toliko sama odprla bi bilo lažje ohraniti nek odnos v mejah normale. V taki situaciji se prav tako nisem vedela na koga bi se obrnila po nasvet. Se mi pa zdi pomembno, da si seznanjen s tem kakšne meje moraš mladoletniku postaviti. Prepričana sem, da z naslednjim primerom bom tudi šla v to osebno ampak ne čez neko mejo, ki bi posegala preveč v moje osebno življenje. Če bi pa bila smao profesionalna v tej vlogi pa se mi zdi, da bi lahko otrku naredila več škode kot koristi.

- Motivacija. Zdi se mi, da sva zaupanje vzpostavila. Pri tem zaupanju je tako, da zato ne dovolim, da mi dijaški dom teži, da se moram z varovancem pogovarjati o hišnem redu ker je zaupanje pri nama temelji na daj dam. Motivacija za šolo je recimo tak problem.

Stremim k temu, da nebi za vsak predlog, ki mu ga dam rekel najprej ne in potem se morava pregovarjati, da doseževa kompromis. To se mi zdi problem šele čez 2 leti ko bo polnoleten, ko bo potreboval motivacijo za najdet službo, za it v šolo...

Skrbnice se soočajo z zelo različnimi izzivi. Ena se večinoma z birokracijo, ena je imela največji izziv pri postavljanju meje med skrbnico in njenim osebnim življenjem in varovancem. Ena skrbnica pravi, da ji je v največji izziv motivirati varovanca za šolo, aktivnosti... Ena skrbnica je doživela velik izziv, ko je varovanec prekinil komunikacijo z njo in ni vedela zakaj, druga skrbnica pa pravi, da je njen izziv vzpostaviti tak odnos, da bo lahko varovanec prišel k njej kadar koli bo želel in ji povedal, če je kaj naredil narobe.

Če pogledamo še intervju s socialno delavko in predstavnico Slovenske filantropije ter svetovalko za integracijo lahko vidimo, da so skrbnice povedale točno tako kot v praksi je.

Vprašanje: Kaj menite o pravni ureditvi skrbništva mladoletnikom brez spremstva?

- Meni je grozno urejeno. Skrbništvo nad mladoletnimi tujci bi moralo biti drugače urejeno kot je to v ZZZDR, kjer pravijo, da je skrbništvo prostovoljna in častna funkcija. Definitivno bi moralo biti drugače urejeno. Nisem pa dovolj strokovnjakinja, da bi vedela točno kako bi morali biti urejeno. Vem pa da ima veliko nevladnih organizacij o tem ideje.

- Smatramo, da ima obstoječi sistem določene pomankljivosti in ga je potrebno izboljšati. Če začnemo pri tem, da si zamislimo pot otroka, ki jo ob prvem stiku s slovenskimi organi pa do konca. Če je zajet s strani policije mora pristojni CSD določiti strokovnega delavca, da izvaja skrbništvo za posebni primer. To je prva oseba, ki jo otrok sreča. Potem v primer, da otrok ne izrazi namena za vložitev prošnje za azil ga odpeljejo v Center za tujce v Postojno, kjer skrbništvo za posebni primer prevzame druga institucija in sicer CSD Postojna to je že druga oseba. Potem, če otrok zaprosi za mednarodno zaščito gre v azilni dom kjer dobi zakonitega zastopnika in potem, ko dobi status dobi skrbnika po ZZZDRju kar je lahko 4. Oseba v relativno kratkem času. Če se opremo samo na to da ta ureditev ne more biti v korist otroka, ker se preveč oseb izmenjuje pri skrbni zanj. Pooblastila teh oseb se med razlikujejo kar pomeni, da skrbništvo ni homogenizirano ali usklajeno s potrebami otrok. Zakon bi moral imeti za to skupino otrok drugače urejeno. Potem je tukaj še usposabljanje zakonitih zastopnikov in skrbnikov. Pred leti se je ustanovil institut zakonitega zastopništva kjer piše, da morajo biti zakoniti zastopniki usposobljeni. Mi smatramo, da je to usposabljanje nezadostno in da gre za izjemno odgovorno funkcijo in bi država morala imeti močnejši filter pri odločanju katere osebe lahko sploh izvajajo. Usposabljanje je treba nadgraditi oziroma drugače zastaviti. Ko pa govorimo o samem usposabljanju se čisto ustavi v to kar se tiče skrbnikov. Njim ni potrebno skozi usposabljanje. Lahko jih posamezne nevladne organizacije vabijo na kakšna izobraževanja v okviru projektov ampak to je absolutno nezadostno in bi bilo treba sistematično zastaviti. Naslednja stvar je ta, da je skrbništvo po ZZZDRju prostovoljna in častna funkcija kar kaže na določeno pomankljivost. Skrbniki so v pomoč državi pri skrbni za te otroke. Država je podpisnica veliko konvencij in mednarodnih dogovorov kar zavezuje državne organe, da morajo na določen način skrbeti za otroke. In jasno je da država potrebuje pomoč pri tem. V tem primeru so to lahko tudi fizične osebe. Dobro prakso ima recimo Nizozemska, ki sicer ima svoje pomankljivosti ampak oni so šli v rešitev, da država financira kar sicer nevladne organizacije nasprotujejo, ker se sprašujejo, če si res

neodvisen če te država plačuje. Poleg tega gre za skrbništvo, ki je profesionalizirano.

Zaposlenih je več kot 100 skrbnikov. Njihova naloga je torej izvajanje skrbništva. NIDOS (organizacija skrbnikov) ima pa potem še posebno enoto, ki pokriva zakonodajo, enote ki podpirajo skrbnike. Besede samih skrbnikov so močnejše. Torej imajo neko vlogo pri odločanju o otrokovi prihodnosti. V to smer bi morali razmišljati tudi v Sloveniji.

- Glede na to, da se CSD sicer srečujejo s težavami pri pridobitvi skrbnikov za različne primere, tudi na področju MBS z mednarodno zaščito ni drugače. Verjetno je razloge za to iskati tudi v obstoječi zakonodaji, ki ureja skrbništva, saj le-ta določa, da je obveznost skrbnika prostovoljna in častna. Delno je sicer Zakon o mednarodni zaščiti bolj uredil za primere MBS – prosilcev za mednarodno zaščito. Tako so njihovi zakoniti zastopniki predhodno deležni usposabljanja, upravičeni so do povračila stroškov kot tudi nagrade za opravljeno delo. Vendarle pa se s tem vpeljuje različne standarde za MBS in nastajajo razlike pri zagotavljanju in izvajanju skrbništva za prosilce mednarodne zaščite in MBS, ki so le-to pridobili. Prav tako bi bilo verjetno bolj smiselno, da se MBS takoj na začetku postavi pod skrbništvo, le-to pa traja dokler MBS ne dopolni 18 let oziroma prenehajo razlogi za skrbništvo (samovoljna zapustitev, vrnitev v izvorno državo ipd.) Sedaj se namreč MBS kot prosilec navadi na osebo, ki je njegov zakoniti zastopnik, vzpostavi z njo določeno zaupanje, po pridobitvi statusa pa se mora ponovno navaditi na novo osebo. V zelo redkih primerih se namreč zakoniti zastopniki za MBS odločijo tudi za prevzem skrbništva. Ker skrbnikov primanjkuje, v nemalo primerih skrbništvo prevzame pristojni CSD, razliko v izvajanju skrbništva pa MBS takoj občutijo. Seveda ni za pričakovati, da bodo delavci CSD ob vseh ostalih nalogah, ki jih imajo, lahko izvajali skrbništvo na način, kot ga je bil MBS kot prosilec deležen s strani zakonitega zastopnika ali kot ga lahko izvajajo drugi skrbniki; pogosti kontakti, večkratna srečanja, telefonski razgovori tudi v popoldanskem ali večernem času, skupne aktivnosti... Zato je vsekakor potrebno skrbništvo urediti na drugačen način že v krovni zakonodaji, tako tudi ne bo potreben paralelni sistem za MBS.

Občutno več znanja ima SF kot pa CSD. Socialna delavka pravi, da se ne strinja s pravno ureditvijo, ne ve pa točno kako bi moralo biti urejeno. Slovenske filantropija pa točno da konkretne primere in tudi ve kako bi moralo biti urejeno. Svetovalka za integracijo pravi, da je skrbništvo slabo urejeno in tudi predlaga kako bi ga bilo bolje urediti.

5. RAZPRAVA

V raziskavi me je zanimalo kako skrbniki dojemajo svojo funkcijo, koliko imajo podpore s strani vladnih organov in koliko podpore s strani nevladnih organizacij. Zanimalo me je tudi kaj bi bilo potrebno storiti, da bi skrbniki imeli dovolj navodil za opravljanje svojega dela in podpore in pa kaj lahko na tem področju naredi socialno delo. Glede na to, da sem tudi sama skrbnica se bom v razpravi osredotočila tudi na svojo osebno izkušnjo.

Skrbnice svojo funkcijo dojemajo kot zelo pomembno in odgovorno. Vse pravijo, da se jim zdi bolj pomembno, da otroku stojijo čustveno ob strani kot pa drugi del funkcije skrbnika, ki jo sestavlja urejanje formalnosti in različnih dokumentov za varovance, še posebej pa bitka z državnimi organi pri skoraj vsakem opraviilu. Meni se zdi, da sta oba dela zelo pomembna. Sama sem to izkusila na lastni koži, ko varovanec ni dobil denarne socialne pomoči določen dan in je mislil, da je to moja krivda. CSD je le zakompliciral zadevo in so mu denar izplačali čez en teden. V taki situaciji varovancu to, da mu čustveno stojiš ob strani nič ne pomeni. Takrat bo skrbnik vedno kriv. Velikokrat so varovanci tudi toliko trmasti, da niti nočejo poslušati razlage vendar od tebe zahtevajo, da enostavno zadevo rešiš še v istem dnevu. Prav tako je res kot pravi ena od skrbnic, po zakonu smo skrbniki izenačeni s starši oziroma moramo za varovance skrbeti kot starši. To pomeni, da imamo veliko moč in veliko pooblastil na papirju, v praksi pa smo žal vse večkrat preslišane. Zadeve glede naših varovancev se dogajajo mimo nas. Včasih se ti zdi, da bi res morala vsak dan preklicati vse državne organe, da slučajno nebi kdo kaj odločal o tvojem varovancu brez tebe. Opazila sem tudi to, da so skrbnice nekako rangirane pri državnih organih. Tiste, ki se včasih postavimo zase in za svoje otroke veljamo kot bolj nadležne, tiste, ki pa delajo kot jim rečejo v vsakem primeru pa so jim bolj pri srcu, ker je z njimi lažje delati. Isto velja pri zakonitih zastopnicah. Nekatere skrbnice sem vprašala, če se jim zdi, da so one najpomembnejše v mladoletnikovem življenju trenutno odkar biva v Sloveniji. Nekatere pravijo, da ja druge da ne. Opazila sem, da je odvisno kje varovanec živi. Če živi v Novi Gorici, skrbnica pa v Ljubljani in se pred tem nista imela časa spoznati ali preživeti veliko časa skupaj potem tudi skrbnica pravi, da ni najpomembnejša oseba v njegovem življenju. Tiste, ki pa živijo v istem kraju kot varovanci pa pravijo, da so. S čimer se tudi sama strinjam. Zdi se mi, da bi skrbnica morala biti najpomembnejša oseba v varovančevem življenju, saj to pomeni, da bi se nam varovanci vedno zaupali in se zanašali na nas. Pri vzpostavljanju tega zaupnega odnosa se mi zdi dobro upoštevati

oziroma se ravnati po temeljnih standardih za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, saj te lahko nekako vodijo do uspešnega zaupnega odnosa.

Na vprašanje koliko imajo skrbnice podpore iz strani državnih organov je zelo težko vbistvu odgovoriti. Normalno je, da smo skrbnice nekako naravnane proti državnim organom, saj se moramo proti njim vedno boriti oziroma proti njihovim odločitvam. Hkrati pa so skrbnice nekako razdvojene pri tem vprašanju. Mislim, da je prav da izpostavim eno svetovalko za integracijo iz Azilnega doma na Viču, ker so jo vse skrbnice v intervjujih vsaj enkrat omenile. Ona res svoje delo opravlja s srcem. Dosegljiva je načeloma tudi izven delovnega časa, vedno poda dobre nasvete in odgovore. Moje mnenje je, da skrbništva ne bi mogla opraviti brez njene pomoči. Vedno stoji vsem skrbnicam in hkrati tudi njihovim varovancem ob strani. Kar pa zadeva Center za socialno delo Nova Gorica, ki je sedaj pristojen za kar nekaj skrbnic pa nisem slišala v intervjujih ene lepe besede o njih. Skrbnice pravijo, da CSD NG nima nobenega odgovora, se ne angažira na tem področju in se nekako dela, da oni teh mladoletnikov brez spremstva nimajo v svoji krajevni pristojnosti. Vse kar naredijo je, da obravnavajo vloge za denarno socialno pomoč. Sama nimam veliko izkušenj z dotičnim CSDjem vendar vem, da so nekatere socialne delavke na katere sem naletela pri urejanju zadev zelo nesramne in pričakujejo, da jim bomo me povedale kaj morajo one narediti. Prav tako se ne udeležujejo sestankov v dijaškem domu, da bi morda izvedeli kako gre varovancem. Skrbnice so tudi glede azilnega doma povedale, da so varovanci enkrat poklicali v azilni dom, da jih ravnatelj ne tretira korektno in je vodja azilnega doma obljubila, da pridejo preveriti kaj se dogaja in na koncu ni bilo nikogar. To zelo negativno vpliva na ugled azilnega doma. Varovanci se verjetno nikoli več ne bodo obrnili na njih hkrati pa jih tudi ne bodo več upoštevali, ko bo azilni dom prišel z določenimi predlogi. Tudi v intervjuju s svetovalko za integracijo iz Sektorja za nastanitev, oskrbo in integracijo je opaziti, da se trudijo in skupaj s Slovensko filantropijo sodelujejo pri srečanjih za skrbnike. Tam jim odgovarja na vprašanja in svetuje glede različnih situacij. Iz lastne izkušnje vem, da se trudi pri iskanju skrbnikov in se z njimi pogovarja še preden to postanejo. Razume naše varovance in se jim trudi pomagati kolikor le lahko.

Druga plat skrbništva pa je podpora in aktivnosti s strani nevladnih organizacij. Skrbnice pravijo, da jim najbolj stoji ob strani Slovenska filantropija. Za njih organizirajo srečanja skrbnikov kot ene vrste intervizija za skrbnike. Srečanja trajajo tudi do 4 ure in tam se pogovorijo o vsem kar jim pade na pamet. Povedale so tudi, da na teh srečanjih ni neumnih

vprašanj zato se počutijo bolj samozavestne pri spraševanju in pridobivanju informacij. Nevladne organizacije organizirajo tudi aktivnosti za naše varovance. Največ aktivnosti se varovanci udeležujejo poleti, ko nimajo šole in si želijo raznih taborov, kjer bi spoznali tudi druge mladoletnike svoje starosti.

Zame najbolj pomembno vprašanje za raziskavo je bilo na temo kaj bi bilo potrebno storiti, da bi skrbniki imeli dovolj navodil za opravljanje svojega dela in dovolj podpore pri delu. Ugotovila sem, da bi skrbnikom ob nastopu na funkcijo prišel prav poleg temeljnih standardov za skrbnike mladoletnikov brez spremstva še en praktični priročnik kjer bi bilo opisano točno katere formalne zadeve je potrebno urediti za otroka, kje, kdaj, katere vloge je potrebno izpolniti in pa pomembne telefonske številke, kjer lahko dobijo odgovore na svoja vprašanja. Glede podpore pri delu skrbnice menijo, da je sicer podpore dovolj vendar bi si želele tudi izobraževanj in usposabljanj z namenom, da bi bile bolj samozavestne pri opravljanju svojega dela in tako ne bi potrebovale toliko podpore. Zdi se mi, da je tukaj prišlo tudi do razhajanj med skrbnicami, saj se opazi katera skrbnica je tudi zakonita zastopnica in katera skrbnica je to pred kratkim postala. Opazi se razlika ravno zaradi usposabljanja katerega smo deležni zakoniti zastopniki in, ker smo stalno v kontaktu z Azilnim domom imamo tudi večjo bazo ljudi katere lahko kaj vprašamo.

Zanimiv se mi zdi odgovor svetovalne delavke za integracijo, da je redkost ta, da zakoniti zastopnik po pridobitvi mednarodne zaščite le redko postane tudi skrbnik. V mojem primeru nisem sploh razmišljala o tem, da bo delo neplačano vendar sem samo želela biti varovancu na voljo do njegove polnoletnosti. Predstavljala bi si, da bi več zakonitih zastopnic postale tudi skrbnice. Očitno je funkcija skrbnika res veliko bolj odgovorna in predstavlja več dela.

Sam izbor skrbnikov je zelo zanimiv, socialna delavka je povedala, da vsakega zakonitega zastopnika vprašajo, če bi bil varovancu tudi skrbnik. Kako lahko CSD postavi primernega skrbnika mladoletniku brez spremstva, če v večini primerov mladoletnika še pozna ne. Socialna delavka pravi, da če skrbnik postane zakoniti zastopnik potem vedo, da sta z mladoletnikom kompatibilna, saj se poznata že od prej. S časom pa vidijo, če bo to funkcioniralo ali ne. Upajo, da ima skrbnik dobre namene in, da bo skrbništvo steklo. Povedala je še, da je postopek enak kot pri postavljanju stare osebe pod skrbništvo. Za mladoletnike za katere ne najdejo skrbnika to funkcijo prevzame center za socialno delo. In potem čakajo, da se jim kakšna oseba javi, da bi bila skrbnica. Center za socialno delo

Postojna je šel tako daleč, da je vabil študentke Fakultete za socialno delo, da bi postale skrbnice. Po mojem mnenju se mi zdi to absurdno. Najprej bi povedala, da sama ne bi dovolila, da bi skrbništvo opravljale študentke, ki se v življenju še niso srečale z begunci v živo, poleg tega bi to opravljale brez vsakršnega izobraževanja. Ne morem reči, da nas Fakulteta dovolj pripravi in izobrazí na področju beguncev, ker nas ne. Trenutno kolikor poznam ostale skrbnice se mi zdi, da razen nekaterih oseb so vse hkrati tudi zakonite zastopnice in to se mi zdi zelo dobro. Vsaj osnovno znanje imamo iz področja dela z mladostniki brez spremstva. Zanimivo se mi zdi tudi to, da skrbnice, ki prej niso bile zakonite zastopnice tudi ne vedo točno kakšen pravni status njihov varovanec ima in kaj točno to pomeni. Center za socialno delo jim na hitro razloži, se pa ne poglobi v to kaj to za varovance pomeni.

Na tej točki vidim priložnost za socialno delo in sicer, da pripravi izobraževanja in usposabljanja za skrbnike in s tem prevzame del odgovornosti na tem področju. Skozi prakso res vidim, da je pomembno, da imaš vsaj nekaj znanja iz socialnega dela, da lahko lažje in bolj učinkovito delaš z varovancem. Velikokrat mi je prišlo prav, da znam voditi socialno delovni pogovor in, da znam vzpostaviti delovni odnos. In, če morda ni šlo z varovancem kot sem želela sem ubrala drug način, kako se mu približati in vzpostaviti zaupen odnos. Hkrati mi je znanje o travmah zelo koristilo. Večinoma se zakoniti zastopniki toliko ne ukvarjamo s travmami, če mladostnik dobi zaščito v relativno hitrem času. Trave pri mladostnikih pridejo na plano šele, ko se mladostnik ustalí in dobi občutek varnosti. Zato bi sama rekla, da bi skrbniki morali biti bolj izobraženi.

Prav tako sem opazila pri sebi in drugih skrbnicah, da bi potrebovale socialne delavke na CSDjih, ki so posebej usposobljene za področje beguncev, ki znajo svetovati in, ki bi imele več znanja kot me. Vseeno se mi zdi, da je to področje še nekako zapostavljeno na CSDjih. Prav taka je situacija tudi kasneje z nadzorom nad skrbniki. Vse skrbnice so povedale, da jim manjka nadzor CSDja. Socialna delavka pa pravi, da imajo nadzor zelo slab. Enkrat na leto pošljemo skrbniška poročila, ki jih pravi, da niti ne uspejo vseh temeljito pregledati. Sama se sicer res trudi, da je na tekočem z vsem dogajanjem sproti vendar pa vseeno dela skrbnikov ne more nadzorovati. Povedala je še, da bi se lahko odzvala samo na pritožbe vendar pa jih nikoli ne dobi.

Ena od dilem, ki so se odprle v intervjujih je tudi ta ali bi moralo biti skrbništvo plačano. Nekatere skrbnice pravijo, da to ne bi bilo vredno, saj bi to rušilo odnos z varovancem. Hkrati pa ugotavljamo, da če se bo število mladostnikov brez spremstva vztrajno

povečevalo bo potrebno najti veliko več skrbnikov. Kje bodo našli skrbnike, ki bodo delo opravljali prostovoljno in častno pa nam ni znano. Ravno tako pravijo tudi CSD, svetovalka za integracijo in Slovenska filantropija, da bi bilo smiselno povrniti stroške skrbnikom. Po eni strani se strinjam s skrbnicami, da bi znalo prihajati do razhajanj med skrbniki in varovanci zaradi denarja, po drugi strani pa razumem kako je, ko je varovanec nastanjen v kraju, ki je 100 km oddaljen od kraja kjer živi skrbnik. Vsakokratna vožnja v obe smeri ni zastoj in bi včasih bil zelo hvaležen za povrnjene potne stroške.

Če rezultate pogledamo še skozi oči temeljnih standardov za skrbnike mladoletnikov brez spremstva ugotovimo, da se jih skrbnik in skrbnice zavedajo in, da jih včasih delujejo v skladu z njimi ne da bi to ozavestile. Skrbnice pravijo, da se za varovance ves čas zavzemajo pri vseh akterjih v mladoletnikovem življenju in izvajajo zagovorništvo, varovance vključujejo v odločitve, se trudijo, da so vse odločitve sprejete v varovančevo korist. Nekako je moje mnenje, da so temeljni standardi neozaveščeni v vseh skrbnicah in skrbnikih. Včasih pa je vseeno dobro, da si jih preberemo in se bolj trudimo delovati v skladu z njimi.

6. SKLEPI

Namen moje raziskave je bil, da na splošno raziščem področje skrbništva, hkrati pa da dobim odziv drugih skrbnic in skrbnikov. Glede na to, da sem tudi sama skrbnica mi je bilo pomembno, da dobim tudi druge poglede na področje od drugih skrbnic in relevantnih sogovornikov. Ugotovila sem, da se moje mnenje tudi razlikuje od drugih skrbnic.

Predvsem kot sem že omenila se tudi razlikujejo odgovori pri skrbnicah, ki niso nikoli bile zakonite zastopnice in pa skrbnicah, ki so hkrati tudi zakonite zastopnice. Glede na to, da sem od svetovalke za integracijo dobila podatek, da je trenutno aktivnih 11 skrbnikov bi lahko raziskava vključevala več skrbnic in skrbnikov vendar jih je kar težko dobiti, saj smo v času dopustov in zaključevanja šolskega leta. Zadovoljna sem, da sem dobila intervjuje od Slovenske filantropije, svetovalke za integracijo in socialne delavke.

S pomočjo rezultatov, ki sem jih dobila sem prišla do naslednjih sklepov:

- Nujno potrebno bi bilo usposabljanje in izobraževanje za skrbnike
- Izdelati bi bilo potrebno praktični priročnik za skrbnike mladolentikov brez spremstva
- Urediti področje skrbništva tako, da bi bili skrbnikom povrnjeni potni stroški
- Center za socialno delo Nova Gorica bi se moral bolj angažirati in imeti odgovore na več vprašanj
- Potreben bi bil nadzor nad skrbniki in skrbnicami iz strani centra za socialno delo več kot le enkrat na leto

Ohraniti pa velja nekaj praks katere se skrbnicam in skrbniku zdijo koristne in to so:

- Srečanje skrbnikov in skrbnic vsake dva meseca (podobno interviziji)
- Podpora s strani svetovalke za integracijo v Azilnem domu
- Trenutna usposabljanja in izobraževanja, ki jih organizirajo nevladne organizacije

7. PREDLOGI

Področje skrbništva je trenutno v Sloveniji zelo pomembno. Število mladoletnikov brez spremstva strmo narašča, čeprav jih veliko ne pride do statusa mednarodne zaščite pa vseeno bomo kmalu potrebovali več skrbnikov. Zdi se mi, da je raziskovanja nekako že dovolj na tem področju vendar je premalo premikov s strani pristojnih ministrstev.

Moji predlogi so, da:

Se v naslednjem proračunskem obdobju določi proračunsko postavko za vračilo stroškov skrbnikom, saj je to že z zakonom urejeno, manjka samo v praksi.

Center za socialno delo pošlje delavce, ki delajo na področju mladoletnikov brez spremstva na dodatno izobraževanje.

Socialna zbornica organizira izčrpno usposabljanje skrbnikov pri katerem sodelujejo vse nevladne organizacije.

Z izpolnitvijo zgornjih dveh predlogov bi se tudi zmanjšala potreba po podpori pri skrbnikih, saj bi bili pri svojem delu bolj suvereni.

V moji raziskavi je še ostalo nekaj prostora za izboljšave in nadgradnjo, ki jo bom morda enkrat izpopolnila. Morda bi potrebovali še drugo stran tega področja in sicer morda fokusne skupine z mladoletniki brez spremstva, da se tudi pri njih preveri kaj bi oni potrebovali za svoje skrbnice.

8. UPORABLJENA LITERATURA:

CSD Ljubljana Vič – Rudnik. Odločba o skrbništvu. Neobjavljeno (v prilogi).

Čačinovič Vogrinčič, G. (1993), Socialno delo z begunci. V: Vouk Železnik, J. (ur.), Begunci v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialno varstvo Republike Slovenije.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2011). Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebe stika. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Drobnič, L., Škvarč, K. (2005). "Otroci brez spremstva, ki so že pridobili status begunca – komentarji in predlogi s strani Centra za socialno delo Ljubljana Vič-Rudnik, Zbornik prispevkov Otroci brez spremstva v RS. Ljubljana 7. junij. Ljubljana: SEECRAN, str. 14-15.

Edwards, A. (2015), UNCHR viewpoint: 'Refugee' or 'migrant' – Which is right. Geneva: UNHCR. Dostopno na: <http://www.unhcr.org/55df0e556.html> (15. 06. 2017).

Gabaj, Ž., Uzelac, M. (2011). Temeljni standardi za skrbnike otrok brez spremstva. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.

Gole Ašanin, S. 2003. Otroci brez spremstva, Ljubljana: Urad za priseljevanje in begunce.

Györkös-Žnidar, V. (2015). Letno poročilo Ministrstva za notranje zadeve 2014. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.

Györkös-Žnidar, V. (2016). Letno poročilo Ministrstva za notranje zadeve 2015. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.

Horvath Lindberg, J., Miserez, D. (1991), Working with refugees and asylum seekers: A handbook for Red Cross / Red Crescent staff and volunteers. Geneva: League of Red Cross and Red Crescent Societies.

Humljan Urh, Š. (2013), Kulturno kompetentno socialno delo: etična občutljivost in antirasistična perspektiva v socialnem delu za učinkovito delo s pripadniki etničnih manjšin in za učinkovito delo v večkulturnem okolju. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

univerze v Ljubljani.

Konvencija o statusu beguncev (1951). Dostopno na http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/resources/pdf_si/refugee_convention/1951_Convention_status_refugees-svn.pdf (15. 06. 2017).

Lipovec Čebren, U., Zorn, J. (2016). Avtonomija in nadzor migracij v evropskih "tamponskih conah", Dve domovini, 43/2016. Dostopno na: <http://twohomelands.zrc-sazu.si/sl/articles/show/283/avtonomija-in-nadzor-migracij-v-evropskih-tamponskih-conah> (25.6.2017).

Krašovec, D. (2016). Sklep vlade o nastanitvi mladoletnikov brez spremstva v DD Nova Gorica in DD Postojna. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.

Mikuž Kos, A. (1993), Psihosocialne težave beguncev in vloga socialnih služb. V: Vouk Železnik, J. (ur.), Begunci v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialno varstvo Republike Slovenije (87 – 97).

Pajnik, M. (2006), Transnacionalno državljanstvo: premagovanje neokolonialnih politik. Časopis za kritiko znanosti, letnik 34, številka 226, str. 29-40.

Ramovš, J. 2001. Prostovoljstvo pri delu z ljudmi in za ljudi. Socialno delo 40, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Rojec, L. (2016), Pomoč z umetnostjo kot oblika psihosocialne podpore beguncem. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomsko delo).

Save the children, UNHCR. 2004. Program za otroke brez spremstva v Evropi : Načela dobre prakse, tretja izdaja.

Zakon o mednarodni zaščiti. Uradni list RS, št. 111/2007.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Uradni list RS, št. 69/2004.

Zaviršek, D. (2017). The humanitarian crisis of migration versus the crisis of humanitarianism: current dimensions and challenges for social work practice. Social work education volume 36, issue 3.

Zorn, Jelka (2003 b). Antirasistična perspektiva v socialnem delu : kako prepoznati rasizem v vsakdanjem življenju in kulturna kompetentnost služb. *Socialno delo*, 42, 4/5: 303 – 310.

Zorn, J. (2003 a), Strategije izključevanja begunk, beguncev oziroma prosilcev za azil in oseb brez statusa. *Socialno delo*, 44, 4/5: 259 – 275.

9. PRILOGE

INTERVJU S SVETOVALNO DELAVKO ZA INTEGRACIJO

Kaj menite o pravni ureditvi skrbništva za področje mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito?

Glede na to, da se CSD sicer srečujejo s težavami pri pridobitvi skrbnikov za različne primere, tudi na področju MBS z mednarodno zaščito ni drugače. Verjetno je razloge za to iskati tudi v obstoječi zakonodaji, ki ureja skrbništva, saj le-ta določa, da je obveznost skrbnika prostovoljna in častna. Delno je sicer Zakon o mednarodni zaščiti bolj uredil za primere MBS – prosilcev za mednarodno zaščito. Tako so njihovi zakoniti zastopniki predhodno deležni usposabljanja, upravičeni so do povračila stroškov kot tudi nagrade za opravljeno delo. Vendarle pa se s tem vpeljuje različne standarde za MBS in nastajajo razlike pri zagotavljanju in izvajanju skrbništva za prosilce mednarodne zaščite in MBS, ki so le-to pridobili. Prav tako bi bilo verjetno bolj smiselno, da se MBS takoj na začetku postavi pod skrbništvo, le-to pa traja dokler MBS ne dopolni 18 let oziroma prenehajo razlogi za skrbništvo (samovoljna zapustitev, vrnitev v izvirno državo ipd.) Sedaj se namreč MBS kot prosilec navadi na osebo, ki je njegov zakoniti zastopnik, vzpostavi z njo določeno zaupanje, po pridobitvi statusa pa se mora ponovno navaditi na novo osebo. V zelo redkih primerih se namreč zakoniti zastopniki za MBS odločijo tudi za prevzem skrbništva. Ker skrbnikov primanjkuje, v nemalo primerih skrbništvo prevzame pristojni CSD, razliko v izvajanju skrbništva pa MBS takoj občutijo. Seveda ni za pričakovati, da bodo delavci CSD ob vseh ostalih nalogah, ki jih imajo, lahko izvajali skrbništvo na način, kot ga je bil MBS kot prosilec deležen s strani zakonitega zastopnika ali kot ga lahko izvajajo drugi skrbniki; pogosti kontakti, večkratna srečanja, telefonski razgovori tudi v popoldanskem ali večernem času, skupne aktivnosti... Zato je vsekakor potrebno skrbništvo urediti na drugačen način že v krovni zakonodaji, tako tudi ne bo potreben paralelni sistem za MBS.

Kako vi dajete podporo aktualnim skrbnikom?

Kot svetovalka za integracijo sem s skrbniki v kontaktu in jim vedno na voljo za vsa morebitna vprašanja in dileme, ki se jim pri njihovem delu porajajo. Prav tako skupaj z MBS in skrbniki skupno načrtujemo integracijske aktivnosti, se dogovarjamo o morebitnih prilagoditvah in postavitvi ciljev.

Skupaj s Slovensko filantropijo organiziramo občasna srečanja skrbnikov, na katerih lahko izmenjajo svoje izkušnje, spoznajo načine reševanja težav tudi s strani drugih skrbnikov, posredujemo različne informacije s področja integracije oseb z mednarodno zaščito...

Na kakšen način in kako učinkovito sodelujete z nevladnimi organizacijami?

Delno odgovorjeno že zgoraj.

Sodelujemo predvsem s Slovensko filantropijo in Društvom Odnos, največkrat pri zagotavljanju prostovoljcev za dodatno učno pomoč MBS ali siceršnjo pomoč pri vsakodnevni življenjskih situacijah, vključitvah v športne aktivnosti ipd.

Ali mogoče veste koliko je trenutno aktivnih skrbnikov?

Trenutno je 11 skrbnikov (od teh sta 2 MBS v tujini) ter CSD, ki ima pod skrbništvom 2 MBS.

Ali CSDju kdaj poročate o delu skrbnikov, glede na to da imate več stikov z njimi kot sam CSD?

O delu skrbnikov ne poročamo, smo pa sicer v rednih kontaktih s CSD.

INTERVJU S PREDSTAVNICO SLOVENSKE FILANTROPIJE

Kaj menite o pravni ureditvi skrbništva za področje mladoletnikov brez spremstva s priznano mednarodno zaščito?

Smatramo, da ima obstoječi sistem določene pomankljivosti in ga je potrebno izboljšati. Če začnemo pri tem, da si zamislimo pot otroka, ki jo ob prvem stiku s slovenskimi organi pa do konca. Če je zajet s strani policije mora pristojni CSD določiti strokovnega delavca, da izvaja skrbništvo za posebni primer. To je prva oseba, ki jo otrok sreča. Potem v primer, da otrok ne izrazi namena za vložitev prošnje za azil ga odpeljejo v Center za tujce v Postojno, kjer skrbništvo za posebni primer prevzame druga institucija in sicer CSD. Postojna to je že druga oseba. Potem, če otrok zaprosi za mednarodno zaščito gre v azilni dom kjer dobi zakonitega zastopnika in potem, ko dobi status dobi skrbnika po ZZZDRju kar je lahko 4. Oseba v relativno kratkem času. Če se opremo samo na to da ta ureditev ne more biti v korist otroka, ker se preveč oseb izmenjuje pri skrbni zanj. Pooblastila teh oseb se med razlikujejo kar pomeni, da skrbništvo ni homogenizirano ali usklajeno s potrebami otrok. Zakon bi moral imeti za to skupino otrok drugače urejeno. Potem je tukaj še usposabljanje zakonitih zastopnikov in skrbnikov. Pred leti se je ustanovil institut zakonitega zastopništva kjer piše, da morajo biti zakoniti zastopniki usposobljeni. Mi smatramo, da je to usposabljanje nezadostno in da gre za izjemno odgovorno funkcijo in bi država morala imeti močnejši filter pri odločanju katere osebe lahko sploh izvajajo. Usposabljanje je treba nadgraditi oziroma drugače zastaviti. Ko pa govorimo o samem usposabljanju se čisto ustavi v to kar se tiče skrbnikov. Njim ni potrebno skozi usposabljanje. Lahko jih posamezne nevladne organizacije vabijo na kakšna izobraževanja v okviru projektov ampak to je absolutno nezadostno in bi bilo treba sistematično zastaviti. Naslednja stvar je ta, da je skrbništvo po ZZZDRju prostovoljna in častna funkcija kar kaže na določeno pomankljivost. Skrbniki so v pomoč državi pri skrbni za te otroke. Država je podpisnica veliko konvencij in mednarodnih dogovorov kar zavezuje državne organe, da morajo na določen način skrbeti za otroke. In jasno je da država potrebuje pomoč pri tem. V tem primeru so to lahko tudi fizične osebe. Dobro prakso ima recimo Nizozemska, ki sicer ima svoje pomankljivosti ampak oni so šli v rešitev, da država financira kar sicer nevladne organizacije nasprotujejo, ker se sprašujejo, če si res neodvisen če te država plačuje. Poleg tega gre za skrbništvo, ki je profesionalizirano. Zaposlenih je več kot 100 skrbnikov. Njihova naloga je torej izvajanje skrbništva. NIDOS (organizacija skrbnikov) ima pa potem še posebno enoto, ki pokriva zakonodajo, enote ki

podpirajo skrbnike. Besede samih skrbnikov so močnejše. Torej imajo neko vlogo pri odločanju o otrokovi prihodnosti. V to smer bi morali razmišljati tudi v Sloveniji.

Kaj vam pomeni funkcija skrbnika?

Že nekaj časa ne izvajam te funkcije. V bistvu sem začela kot prostovoljka delat na tem področju in sem se z otroci seznanila v času ko sem bila brezposelna. Meni se zdi, da je to področje tako, da te povleče ali pa ne. Zelo težko je biti nekje vmes. Mene je to ful povleklo. Težko razložim kaj točno ampak sem čutila, da to želim početi. Tak osebni angažma je bil iz moje strani. Me je na nek način izpolnjevalo. Moram pa reči, da sem imela podporo Slovenske Filantropije. Ker se mi zdi, da če ej skrbnik fizična oseba se dostikrat lahko znajde v nekih situacijah sam. Dosti lažje je, če imaš za sabo organizacijo, ki te podpira. Je pa naporno, da moraš biti dosegljiv 24 ur na dan. Če greš recimo v tujino moraš najti nekoga, ki te bo nadomeščal. Meni je bila taka izpolnjujoča funkcija.

Kako vi dajete podporo aktualnim skrbnikom?

Pri skrbnikih je še toliko bolj izpostavljeno to, da nimajo neke sistematične podpore smo se kot Filantropija odločili, da bomo imeli srečanja tako kot smo jih imeli z zakonitimi zastopniki prej. Skrbniki se tam dobivamo in se pogovarjamo o tem o čemer se želijo pogovarjati torej o aktualni zakonodaji, o pravnih vprašanjih. O situacijah, ne pogovarjamo se o konkretnih primerih, ker gre za varovanje podatkov. Ampak skrbniki pravijo, da dobijo dosti od teh srečanj, ker nimajo nobene druge podpore. In jim pomaga, da med seboj izmenjujejo izkušnje. Poleg tega jih lahko tudi obveščamo o novostih na področju zakonodaje in drugih zadev.

Kako učinkovito sodelujete z vladnimi organi?

Sodelovanje sicer je do neke mere. Oni vejo, da smo na tem področju aktivni in se tudi odzivamo na spremembe zakonodaje, dajemo pripombe, včasih jih upoštevajo včasih ne. Še vedno velja pa to, da nas ne obravnavajo kot enakovredne partnerje v osnovanju nekih sprememb. Oni pripravijo predloge in potem lahko mi komentiramo. Pred leti, ko je bila druga ministrica smo bili vključeni v delovne skupine, ki so pripravljale spremembe zakonodaj. Tega zdaj več ni. Z različnimi ministrstvi različno sodelujemo. Primer je je recimo, da že odkar jaz pomnim govorimo, da otroci nebi smeli biti nastanjeni v Centru za tujce pa so še vedno nastanjeni.

INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO NA CSD

Intervju s socialno delavko na CSD Ljubljana Vič Rudnik

Ali vsakemu zakonitemu zastopniku omogočite skrbništvo po pridobljenem statusu mladoletnika?

Ja, vsak mora dobiti skrbnika. Mi vprašamo vsakega zakonitega zastopnika, če bi bil mladoletniku tudi v bodoče skrbnik, ker je to nam lažje in bolje za mladoletnika, ker osebo že pozna.

Kako si vi pomagata in od kod dobite odgovore na konkretne situacije v katerih se skrbniki znajdejo?

Največ sprašujemo okrog. To je kot improliga. Sama vprašam najprej svoje sodelavce potem našo direktorico, kasneje kličem na druge CSDje. Včasih tudi pravnico vprašamo. Nimamo pa nekih navodil kje dobiti odgovore.

Ali skrbništvo nad mladoletnimi tujci deluje enako kot skrbništvo na slovenskih mladoletniki ali se razlikuje?

V bistvu se razlikuje samo v tem, da so mladoletni tujci nameščeni v dijaške domove. Deluje pa enako, ker je tako v zakonu napisano oziroma so obe obliki skrbništev zapisane v istem zakonu.

Ministrstva pri skrbništvih na splošno kaj pomagajo ali od njih nimate podpore?

Sama se na ministrstvo obračam samo v primeru zakonitih zastopnic.

Kaj menite o pravni ureditvi skrbništev mladoletnikom brez spremstva?

Meni je grozno urejeno. Skrbništvo nad mladoletnimi tujci bi moralo biti drugače urejeno kot je to v ZZZDR, kjer pravijo, da je skrbništvo prostovoljna in častna funkcija. Definitivno bi moralo biti drugače urejeno. Nisem pa dovolj strokovnjakinja, da bi vedela točno kako bi morali biti urejeno. Vem pa da ima veliko nevladnih organizacij o tem ideje.

Spodbujate plačano obliko skrbništva?

Ja, definitivno.

Ali je kakšna sprememba te ureditve na obzoru?

Vse kar jaz vem je da se PIC matra s tem, da bi se to drugače uredilo.

Sodelujete z nevladnimi organizacijami na tem področju?

Ja. S PICom, Slovensko filantropijo, Ključem.

Kakšen nadzor imate nad delom skrbnikov?

Zelo slab. Skrbniki morajo pisati poročila o svojem delu enkrat na leto oziroma, če mi zaprosimo za poročila tudi večkrat. Ta poročila so odvisna od skrbnika. Če poročilo zapiše ena študentka ali diplomirana socialna delavka bo to izgledalo zelo vredno. Vse je zajeto ime, številka odločbe, kdaj in kako in kje je delala. Če pa mi to zapiše skrbnik, ki ni iz področja socialnega dela pa zna biti poročilo zelo neuporabno. Prav tako se tudi CSD ne more poglobljati v vseh 265 poročil skrbnikov, ki smo jih letos dobili. Moramo pa vsako poročilo potrditi. Zato tudi nimamo dobrega vpogleda v delo skrbnikov. Sama se trudim, da sem sproti na tekočem z dogajanjem. Večinoma pri vsaki stvari je zraven obveščen tudi CSD. Zdi se mi tudi, da skrbniki bolj resno jemljete svoje delo kot zakoniti zastopniki, čeprav mi to ni najbolj jasno, ker skrbniki niso plačani. Veste pa, da je funkcija skrbnika veliko večja odgovornost. Na terenu pa CSD ne more skrbnikov spremljati. Edino na pritožbe bi se lahko odzivali ampak jih nikoli ne dobimo.

Glede na to, da mladoletnika ne poznate ravno dobro kako mu določite skrbnika, ki bo kompatibilen z mladoletnikom?

Zdaj, če je skrbnik ista oseba kot je bil prej zakoniti zastopnik potem vemo, da sta z mladoletnikom kompatibilna. Mladoletnika moramo vedno vprašati, če se strinja s predlaganim skrbnikom. Ne vem kako to počnejo drugi CSDji vendar mi vedno na razgovor povabimo tudi mladoletnika. S časom se vidi ali sta skrbnik in mladoletnik kompatibilna. Če bi se izkazalo, da nista kompatibilna lahko skrbnika zamenjamo. To je praksa tudi pri skrbništvu nad starimi osebami. Konec koncev pač upamo, da bo skrbništvo steklo nikoli pa ne vemo kaj se bo zgodilo. Upamo, da ima skrbnik dobre namene in, da bo delal v korist mladoletnika.

INTERVJU S SKRBNICO 1

Kako dojemaš funkcijo skrbnice? Kaj tebi to pomeni?

Meni vloga skrbnice predstavlja veliko odgovornost. Hkrati se zavedam, da pri tej vlogi ne bom dobila toliko podpore iz različnih institucij kot bi je lahko. Kar pomeni, da se zavedam, da bo to lahko vplivalo tudi na moje osebno življenje. Nekako te funkcije ne moreš ločiti od osebnega življenja. Pomeni mi, da bom skrbela za otroka 24/7, da bom skrbela za njegove zdravstvene potrebe, za njegovo premoženje, za njegovo splošno psihično in fizično dobro počutje.

Ali misliš, da je to najbolj pomembna vloga v mladoletnikovem življenju?

Na začetku sem si predstavljala, da to ful ni najbolj pomembna vloga zaradi tega, ker ne živi pri meni ampak so drugi zaposleni odgovorni za njega npr. Dijaški dom, azilni dom... Ampak iz osebne izkušnje lahko rečem, da zelo velik del skrbnik v otrokovem življenju. Ugotovila sem, da sem svojemu varovancu predstavljala velik del njegovega življenja mogoče tudi večji del kot sem sama sposobna. Od otrok sem dobila tudi občutek, da bi od mene želeli še več. Vendar to enostavno ne gre.

Ravnanje v konkretnih situacijah (mladolenik se do 3h zjutraj še ni vrnil v namestitev in strokovne delavke obvestijo policijo. Torej je skrbnik na telefonski zvezi celo noč s policijo, nakar mladolenika najdejo v mestu oddaljenem 100 km od namestitve in te tamkajšnja policija pokliče, da moraš mladolenika prideti iskat in ga odpeljati v namestitev) kdo je v tem primeru za kaj odgovoren?, kaj mora skrbnik vedeti v tem primeru, ali mora res sam mladolenika odpeljati v namestitev....

Počutim se kot skrbnica veliko bolj vpletena kot zakonita zastopnica. Torej ob 3h zjutraj bi verjetno poskušala narediti čim več kar bi bilo najbolje za otroka. Če gledam na to ali bi bilo to zame dobro ali ne bi si verjetno odgovorila z ne. V takem trenutku bi rabila podporo socialnih služb, nekoga ki ve kaj narediti, ki je tako rekoč »nad mano«. Bi pa preprosto ubogala policijo in naredila kar mi naročijo. Bi pa vsaj zahtevala, da mi uredijo prevoz za mladolenika, sama z osebnim avtom nebi peljala mladolenika. Situacijo bi pač reševala kot bi to lahko ob 3h zjutraj. Bilo bi mi pa veliko lažje, če bi bila v takem trenutku v kontaktu z osebo, ki pozna zakon, ki pozna otroke in funkcijo skrbnika. Da bi lahko tako osebo poklicala in dobila kakšen nasvet.

Bi direktno naredila kar zahteva policija ali bi si upala recimo kako ugovarjati oziroma povedati, da nekaj pač ni tvoja odgovornost?

Verjetno bi prvič najprej naredila tako kot bi policija rekla, ker imam definitivno premalo znanja, da bi lahko zagovarjala svoje odločitve. Bi se pa iz izkušnje naučila kaj je moja odgovornost in kaj ni. Naslednjič bi tako znala pravilno ravnati. Hotela sem še to omeniti. Lahko bi se zgodilo, da sem na dopustu ali pa bi imeli kakšno družinsko situacijo in nebi se mogla odzvati na klice. Počutila bi se grozno, ker bi bila nemočna. Verjetno bi v takem primeru bolj pritisnila na policijo, da naj zadevo uredijo brez mene.

Kje dobiš odgovore na ta vprašanja? Predvsem kje dobiš odgovore ob 3h zjutraj, ko nastane problem?

Iskreno bom povedala, da imam srečo, da imam prijateljico ki je tudi skrbnica in bi jo lahko v takem primeru poklicala. Vem, da bi jo lahko ob taki uri tudi dobila na telefon. V začetku najprej sploh nisem vedela, da lahko zahtevaš, da policija pokliče interventno službo CSDja.

Slovenska Filantropija je izdala temelje za skrbnike mladolenikov brez spremstva, kaj menite o tem?

Pregledala sem knjigico vendar mi ni ostalo dosti v spominu. Če ne drugega se mi zdi koristno, da se če že ne vladne institucije, da se vsaj nevladne institucije ukvarjajo s področjem skrbništva. Zdi se mi zelo vrede, da so izdali tako brošuro. Mi pa manjkajo praktični primeri. Bolj bi bilo vse skupaj razumljivo. Predvsem bi morali vključiti aktualne skrbnike in morda z njimi preveriti kaj se jim zdi pomembno.

Kaj bi še potrebovali od nevladnih organizacij kot je SF?

Dejansko sem dobila več podpore od nevladnih organizacij kot od azilnega doma ali CSDja. Glede stvari ko sem se znašla v situacijah, ko nisem vedela kaj storiti mi je SF

pomagala, saj govorijo iz lastnih izkušenj. Včasih pa tudi, ko sem želela otrokom urediti kakšno brezplačno prostočasno dejavnost so mi vedno pomagali ali s spremstvom kakšnega prostovoljca ali pa so uredili kakšne dodatne finance. Pa Mozaik mi je pomagal pri financiranju in logistiki za en tabor katerega se je udeležil moj varovanec. SF je večkrat organizirala srečanja skrbnikov in zakonitih zastopnikov na katerih si lahko izrazil svoja vprašanja in skrbi.

Kaj pa menite o praktični podpori s strani vladnih organizacij kot so Azilni dom, CSD... Se vam zdi, da ima CSD odgovore na vsa vaša vprašanja? So dovolj dostopni?

Glede na to, da so mladoletniki brez spremstva vezani na svetovalko za integracijo kako se vam zdi ta oddelek Azilnega doma? Ali so vam na voljo?

Prvo kot prvo bi rekla, da so premalo dostopni. Velikokrat sem jih potrebovala za kakšno vprašanje pa jih nisem mogla ne osebno ne po telefonu dobit. Šlo se je za vprašanja na katere sem nujno rabila odgovor. Izpostavila bi pomanjkanje na splošno znanja iz področja skrbništva in mladoletnikov brez spremstva iz strani Centra za socialno delo. Zdi se mi, da sem včasih sama vedla več odgovorov kot oni. Izpostavila bi še svetovalko za integracijo Sonjo, ki mi je bila vedno v oporo, tudi izven delovnega časa. Vedno je našla osebo, ki mi je znala pomagati ali s prevajalci ali s kakšnimi zdravniki...

Kaj menite o tem, da bi bile vse informacije na enem mestu. Morda celo, da bi skrbniki imeli svojo skupino v kateri bi se delile informacije o tem kako postopati v kakšni situaciji?

To bi bilo več kot odlično. Super bi bilo, da bi imeli združenje skrbnikov. Katerega bi se udeleževali skrbniki, strokovni delavci iz tega področja, ministrstvo na katerem bi si lahko odgovorili na vprašanja, ki nas težijo. Reševali bi lahko dileme, odpirali nove dileme. To bi lahko predstavljalo nek občutek varnosti za skrbnike, izmenjevanje izkušenj...

Kaj bi še potrebovali za dobro opravljeno delo skrbnika?

Potrebovala bi ful večjo podporo strokovnih delavcev in ljudi na katere se lahko obrnem v stiski. Da ne bi imeli občutka, da sem nekako sama v tem. Zdi se mi zelo pomembno, da če želiš biti skrbnik mladoletnikom brez spremstva moraš opraviti neko izobraževanje. Katero bi bilo namenjeno izobraževanjem večkrat letno, da lahko tudi slediš zakonom, ki se spreminjajo, da si nabiraš pravno znanje. Poleg tega skrbnik lahko postane ravno kdorkoli se pač javi na CSD. To se mi zdi res neprimerno, če delaš s skupino ljudi, ki k nam pridejo z različnimi travmami in bolečimi izkušnjami.

Mislim, da smo vsi seznanjeni z ZZZDR kjer je skrbništvo urejeno. Misliš, da bi skrbništvo nad tujci in slovenskimi mladoletniki lahko spadalo v isti člen v istem zakonu?

Iz enega vidika bi rekla ja, saj bi s tem poskrbeli za enakost med tujci in slovenskimi mladoletniki, iz drugega vidika pa bi razmejila, ker je delo skrbnika mladoletnih tujcev veliko drugačno in bolj zahtevno od skrbnikov slovenskim otrokom. Potrebuješ tudi veliko več znanja. Zato bi bilo potrebno izobraževanje.

Kateri je največji izziv s katerim ste se soočili?

Največji izziv je bil to, da sem se naučila to, da sem se zelo zelo preveč vpletla čustveno in osebno skrbništvo. Bila sem kot mama, prijateljica ne pa samo nekdo, ki poskrbi za potrebe mladoletnika. Prineslo je to za sabo, da se je mladoletnik preveč navezal name in sem postala prevelik del njegovega življenja. In na koncu ugotoviš, da si šel čez neke meje katere si si jih na začetku postavil in nisi obdržal profesionalne drže. Čeprav se mi zdi, da moraš biti »all in« v tej vlogi vendar vseeno z nekimi mejami. Paziti moraš pač tudi nase. V mojem primeru je mladoletnik preveč posegal v moje osebno in družinsko življenje. Zato sem se nekajkrat tudi počutila ogroženo. Če se nebi toliko sama odprla bi bilo lažje ohraniti nek odnos v mejah normale. V taki situaciji se prav tako nisem vedela na koga bi se obrnila po nasvet.

Se ti zdi, da lahko skrbništvo opravljaš brez čustvene vpletenosti?

Ne to sigurno ne. Se mi pa zdi pomembno, da si seznanjen s tem kakšne meje moraš mladoletniku postaviti. Prepričana sem, da z naslednjim primerom bom tudi šla v to osebno ampak ne čez neko mejo, ki bi posegala preveč v moje osebno življenje. Če bi pa bila smao profesionalna v tej vlogi pa se mi zdi, da bi lahko otrku naredila več škode kot koristi.

INTERVJU S SKRBNICO 2

Kako dojemaš funkcijo skrbnice? Kaj tebi to pomeni?

To meni pomeni, da sem po zakonu skrbnica in si izenačen z vlogo starša. V bistvu je kar velika odgovornost. Sej imaš pomoč na papirju kao iz strani centra za socialno delo v praksi pa ni tako in si bolj kot ne sam odgovoren za vse. Je pa fajn to, da vsaj v dijaškem domu, če ne moreš ti ga oni peljejo k zdravniku pa tko. Vlaganje vlog za socialno pomoč, dovoljenje za bivanje pa moraš vse sam, ugotovit kje pa kako.

Ali misliš, da je to najbolj pomembna vloga v mladoletnikovem življenju?

Ja verjetno če bi živela v istem kraju kot varovanec bi bila bolj pomembna oseba, tako ko pa živiva v različnih krajih pa sem bolj tista oseba ki jo pokliče ko je kaj narobe, ko ga kaj boli. Bolj si v bistvu v ozadju.

Kaj bi storila v situaciji: mladoletnik se do 3h zjutraj še ni vrnil v namestitev in strokovne delavke obvestijo policijo. Torej je skrbnik na telefonski zvezi celo noč s policijo, nakar mladoletnika najdejo v mestu oddaljenem 100 km od namestitve in te tamkajšnja policija pokliče, da moraš mladoletnika pridet iskat in ga odpeljat v namestitev) kdo je v tem primeru za kaj odgovoren?, kaj mora skrbnik vedeti v tem primeru, ali mora res sam mladoletnika odpeljati v namestitev....

V konkretnem primeru se mi zdi, da se mi to nebi zgodilo, vsaj do zdej mi je tamali vedno povedal kaj pa kako je. Mislim, da tega nebi naredil. Vzpostavlja se je praksa, da se dijaškemu domu pove, da jim bo ministrstvo povrnilo te stroške. Sredi noči pa mislim, da

iz dijaškega doma nebi nobeden šel po tamalega, ker nimajo 24 urne oskrbe, čeprav bi po sklepu vlade morali imeti. Tako da ja, js bi se vsedla v avto in bi šla po tamalega. Imela sem en primer, da je dejansko policija otroka pripeljala nazaj v njegovo prebivališče.

Kje dobiš odgovore na ta vprašanja? Predvsem kje dobiš odgovore ob 3h zjutraj, ko nastane problem?

Ne dobiš jih. Odvisno je od tvoje iznajdljivosti. Meni je mogoče tuikaj lažje ker sem tudi zakonita zastopnica, ker več ljudi poznam. Ne predstavljam pa si, če bi direktno postala skrbnica ker ne veš kako zadeve potekajo, ne poznaš nikogar, ne veš na koga se lahko obrneš.

Slovenska Filantropija je izdala temelje za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, kaj menite o tem?

Vredu so, ful pa manjka praktičnih napotkov. Ko naprimer postaneš skrbnik kaj vse je treba narest za tega otroka. To, da prijaviš na upravni enoti prebivališče, da mu je treba zrihtat osebnega zdravnika, osebnega zobozdravnika, take zadeve ti manjkajo. Sej ti standardi so čisto vredu, ampak iz praktičnega vidika pa nič not ne piše.

Kaj bi še potrebovali od nevladnih organizacij kot je SF?

Sej res veliko naredijo, vsaj sodeč po tem koliko mejlov dobimo za različne delavnice pa to je pač poskrbljeno za različna izobraževanja. Ne vem pa koliko teh informacij pride do skrbnikov, ker večino vsi ciljajo na zakonite zastopnike. Skrbniki smo nekako izključeni iz tega. Res je odvisno od tvoje iznajdljivosti kako prideš do teh podatkov.

Kaj pa menite o praktični podpori s strani vladnih organizacij kot so Azilni dom, CSD... Se vam zdi, da ima CSD odgovore na vsa vaša vprašanja? So dovolj dostopni?

Glede na to, da so mladoletniki brez spremstva vezani na svetovalko za integracijo kako se vam zdi ta oddelek Azilnega doma? Ali so vam na voljo?

CSD, ki je pristojen za mojega mladoletnika je dostopen, nima pa nobenih odgovorov. Ni učinkovit. Očitno so se nekako zmenili, da so oni samo krajevno pristojni za te mladoletnike. V praksi pa nimajo nobene moči, nič. Ker tudi samo to kje bodo ti mladoletniki nastanjeni ima po novem ta Urad za begunce tako, da to glih ni. Je pa na MNZju oseba, ki je odgovorna za integracijo mladoletnikov res koristen vir informacij in pomaga, ko le lahko. Spet pa je odvisno od tega koliko si ti siten, da karkoli dosežeš. Mislim, da če nebi bilo nas skrbnikov bi se ti otroci izgubili v sistemu pa še tako se nas večinoma ignorira.

Kaj menite o tem, da bi bile vse informacije na enem mestu. Morda celo, da bi skrbniki imeli svojo skupino v kateri bi se delile informacije o tem kako postopati v kakšni situaciji?

Mislim, sej to imamo. To Slovenska Filantropija organizira nekje na dva meseca sestanke kjer si izmenjujemo informacije. Zdej meni se zdi, da zaenkrat to zadošča. Skrbnice, ki imamo mladoletnike v istih ustanovah si med sabo pomagamo in izmenjujemo informacije. Tako, da je že to kr veliko. Bolj bi bilo potrebno na začetku takoj ko postaneš skrbnik, da dobiš neke informacije, ne pa da se ti tam loviš in enostavno ne moreš vedet vsega kar

moraš naredit. To bi rabu takoj list papirja z nalogami kaj je treba naredit, kot en priročnik. Ker več časa kot se ti loviš slabše je za otroka. Zdej večino zadev pa ti lahko itak urediš v času uradnih ur. Kar pa je za nas, ki imamo službe kar zakomplicirano še posebej če otrok živi v drugem kraju kot ti. Da lahko sploh karkol nardiš si moreš dopust vzeti. Oziroma moraš nekoga pooblastiti. Ponavadi, če na upravni enoti ne naletiš na pravo osebo so ponavadi itak cele štale. Večina ljudi sploh ne ve za kaj se gre, ni jim sploh jasno kaj to pomeni, da ima otrok mednarodno zaščito. In pol so čisto zmedeni in sprašujejo kdo bo za kaj sploh plačal, kot so me že dostikrat vprašali zdravniki. To ni podatek, ki ga moram jaz vedeti, to morajo oni vedeti.

Kaj pa meniš o pravni ureditvi skrbništva?

Mene to predvsem to moti, da je na centru za socialno delo rekla tamalemu, da sem js kot njegova druga mama. Prvo kot prvo se mi zdi to žaljivo do njegove mame, če pač otrok ima mamo. Tukaj sem pač zato da mu nudim moralno podporo, čustveno podporo, potrebuje da mu porihtam birokracijo in da ga naučim kako bo moral sam to delati ko bo star 18 let. Meni se nekako zdi, da je to ustrezno urejeno, nimamo pa neke podpore s strani ljudi ki bi nas morali kontrolirati. Naprimer centru za socialno delo samo enkrat pošlješ poročilo. V enem letu se pa veliko stvari zgodi. Po zakonu je itak urejeno povračilo potnih stroškov. Na CSDju pa so mi rekli, da oni nimajo proračunske postavke za to. Itak sem že od začetka šla v to prostovoljno ampak bi bilo vseeno lepo če bi vsaj potne stroške dobila. Lažje bi bilo vse skupaj. Dokler pa se najdejo ljudje, ki bodo/bomo to počeli brezplačno se nihče tega ne bo lotil. Čeprav je zakonsko to že urejeno. Dokler ne bomo mi tega zahtevali, tega ne bodo uredili. Glede na to kakšne so razmere v svetu bo čedalje več mladoletnikov prihajalo v Slovenijo. Ko bodo enkrat ti otroci dobili status ne vem če bo CSD našel dovolj ljudi ki bodo prevzeli vsa ta skrbništva in to brezplačno. In takrat bo pač center prevzel skrbništvo nad mladoletniki. To pa ni ravno v najboljšem interesu otroka. Bolje da imajo eno osebo, ki jo lahko kličejo 24 ur na dan in se lahko na njo zanesejo, ne pa na eno ustanovo, ki ima delovnik od 8h do 16h.

Kaj bi še potrebovali za dobro opravljeno delo skrbnika?

To je čisto odvisno od skrbnika. Definitivno bolj natančno opredeljeno kaj sploh so naloge skrbnika. Tudi kaj moramo vse narediti iz birokratskega vidika, da otrok ne bo imel težav po polnoletnosti, da mu že prej mi to uredimo. Mogoče pa tudi več podpore iz strani centra za socialno delo ne pa samo tisto poročilo, ki ga pošlješ enkrat na leto, ker to ni nič.

Kateri je največji izziv s katerim ste se soočili?

Ko tamal ni hotel z mano govoriti. Takrat sploh nisem vedela kaj se dogaja in nič mi ni bilo jasno. Dejansko mi je takrat strokovna delavka v ustanovi v kateri tamali živi pomagala, da sva midva pol to razrešila. Tako, da je bilo meni jasno kaj je otroku, da je on razumel mojo reakcijo. Tako, da takrat mi je bilo najhujše. Ampak nima problematičnega otroka, z njim je čisto super, prijetna družba je.

INTERVJU S SKRBNICO 3

Kako dojemaš funkcijo skrbnice? Kaj tebi to pomeni?

Zame osebno jemljem to podobno kot starševstvo, to mi je glavno vodilo. Zdej kar je za rešit tistih pravnih stvari je tudi podobno kot starševstvo. In itak mi je jasno, da vse kar zadeva mojega varovanca sem zraven. Meni osnovno pravilo je z njim vzpostaviti tak zaupen odnos, tako da ko mu bo hudo se bo zaupal meni.

Ali misliš, da je to najbolj pomembna vloga v mladoletnikovem življenju?

Meni se zdi da ja.

Kaj bi naredili v situaciji ko: mladoletnik se do 3h zjutraj še ni vrnil v namestitev in strokovne delavke obvestijo policijo. Torej je skrbnik na telefonski zvezi celo noč s policijo, nakar mladoletnika najdejo v mestu oddaljenem 100 km od namestitve in te tamkajšnja policija pokliče, da moraš mladoletnika pridet iskat in ga odpeljati v namestitev) kdo je v tem primeru za kaj odgovoren?, kaj mora skrbnik vedeti v tem primeru, ali mora res sam mladoletnika odpeljati v namestitev....

Če govorim za mojega varovanca bi to jaz sigurno naredila in bi ga šla iskat in mi to nebi predstavljalo nobenih težav. Čutila bi se dolžno oziroma tudi odgovorno, da bi mu v tej situaciji pomagam, ker imama sama tudi otroke in bi tudi za svoje otroke naredila isto. Verjamem pa da v eni drugi situaciji oziroma, če bi moj mladoletnik to pogosto počel bi ga mogoče tudi kdaj iz vzgojnega ukrepa pustila na cedilu. V smislu znajdi se in boš težjo izkušnjo imel zaradi tega.

Recimo, podobni primeri se tukaj dogajajo da pride zvečer do zamujanja v dijaški dom in mene naknadno obvestijo po mejlu, da je bila kršitev hišnega reda in da se moram z njim pogovoriti. Še vedno sem se z njim pogovorila. Zdi se mi, da je tukaj problem dijaškega doma. Oni kot vzgojitelji ne opravljajo svojega dela. Vedno jaz urgiram ampak se mi zdi, da to ni moja odgovornost. Zaenkrat pustim to pri miru, ker je malo takih primerov. Sem pa vseeno mnenja, da morajo to rešiti oni.

Kje dobiš odgovore na ta vprašanja? Predvsem kje dobiš odgovore ob 3h zjutraj, ko nastane problem?

Mogoče bi s policijo vsaj do te mere kaj je pravno dovoljeno ma to je tudi vse.

Slovenska Filantropija je izdala temelje za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, kaj menite o tem?

Vredu se mi zdijo. Sicer jih nebi znala naštet ampak so mi lahko kot eno vodilo.

Kaj bi še potrebovali od nevladnih organizacij kot je SF?

Jaz imam res tak lahek primer. Nimam nekih bistvenih težav. Se mi zdi, da je marsikaj še treba za nardit. Mislim, da so fantje deprivilegirani, ker nimajo tukaj svoje družine, so v drugem okolju. Se mi zdi, da je premalo dejavnosti, ki bi njih zaposlili. Recimo, da bi poskrbeli za njihovo prihodnost in bi razvijali neke sposobnosti. Ne pa samo šole. Dosti se okoli govori ma na konuc nič iz tega. Govori se o kulturnih razlikah, ki jih sicer sama ne opazim toliko. Ampak se tudi nič ne dela na temu. Bi se dalo veliko več na tem delat. Govori se tudi o njihovi ranjenosti, psihičnem stanju, ma kdo je že karkoli v to smer naredil? Nobene opore ni za sproščanje travm.

Kaj pa menite o praktični podpori s strani vladnih organizacij kot so Azilni dom, CSD... Se vam zdi, da ima CSD odgovore na vsa vaša vprašanja? So dovolj dostopni? Glede na to, da so mladoletniki brez spremstva vezani na svetovalko za integracijo kako se vam zdi ta oddelek Azilnega doma? Ali so vam na voljo?

CSD Nova Gorica nima odgovorov na nič. Neaktivni so in baje tudi nepovabljeni na sestanke. Se ne vključujejo v debate o tem nikakor. Azilni dom razen na sestanku jih ne poznam toliko. Sonje Gole je vse kar imam in ona je zakon. Ma mislim, da to ni odvisno od države ma od angažiranosti Sonje. Če gre ona na dopust ne vem če kdo drug sploh obstaja.

Kaj menite o tem, da bi bile vse informacije na enem mestu. Morda celo, da bi skrbniki imeli svojo skupino v kateri bi se delile informacije o tem kako postopati v kakšni situaciji?

Ma meni bi se zdelo super. Ker od drugih skrbnic sem jaz največ zvedla. Tisti sestanki, ki jih mam na dva meseca. Tudi če smo tam 4 ure se mi zdi res uporaben sestanek in tudi mi se malo sprostimo in povemo lahko kaj. Tako, da vsekakor, če bi bilo to malo bolj dodelano.

Kaj bi še potrebovali za dobro opravljeno delo skrbnika?

Tudi če bi vidla, da varovanec rabi več odgovorov bi se verjetno bolj angažirala. Imela sem že primer, ko je varovanec rekel da bi šel na obisk v Iran in sem se pozanima če rabi vizo ali ne. Več kot to nisem preverjala. Zdi se mi pomembno, da bi šel do družine ampak sama ocenjujem, da vseeno ni zdej to trenutno najbolj pomembno za njega. Rabili bi da bi sistem tekel. Situacija v dijaškem domu meni ni v oporo. Ne razvija vseh tistih možnosti, ki bi jih lahko. Da bi imela z vzgojiteljem res odprt odnos. Mi bi si morali res zaupati. Naše delo se dopolnjuje. Za mojega varovanca se mi zdi pomembno recimo za vključevanje v skupnost. Od občine bi želela, da bi jih bolj sprejemala in informirala javnost. Da bi se lahko varovance vključili v skupnost. Se mi zdi, da občina ni ponosna na to, da so naši varovanci v Novi Gorici.

Kaj meniš o pravni ureditvi skrbništva?

Ne vem točno kako bi lahko bilo drugače. Recimo kar se tiče tega, da je neplačano se mi zdi osebno prav. Zakoniti zastopnik ima opravka z več mladoletniki in mora držati distanco in ta formalnost plačila mu pri tem pomaga. Pri skrbnikih pa se mi zdi, da bi

ravno to rušilo odnos. Varovanci bi itak rekli, ker si plačana mi moraš vse to nuditi. Po drugi strani pa tudi zame, če bi ga res rada jemala kot svojo razširjeno družino se mi zdi, da je prav, da nisem zato plačana. Po eni strani mi je prav, da naloge niso zakonsko določene. Vsak starš ima svoj način vzgoje in se mi zdi da tudi imaš potem bolj proste roke. Skrbnik skrbi za dobro svojega varovanca po svojih najboljših močeh in zmožnostih.

Kateri je največji izziv s katerim ste se soočili?

Motivacija. Zdi se mi, da sva zaupanje vzpostavila. Pri tem zaupanju je tako, da zato ne dovolim, da mi dijaški dom teži, da se moram z varovancem pogovarjati o hišnem redu ker je zaupanje pri nama temelji na daj dam. Motivacija za šolo je recimo tak problem. Stremim k temu, da nebi za vsak predlog, ki mu ga dam rekel najprej ne in potem se morava pregovarjati, da doseževa kompromis. To se mi zdi problem šele čez 2 leti ko bo polnoleten, ko bo potreboval motivacijo za najdet službo, za it v šolo...

INTERVJU S SKRBNICO 4

Kako dojemaš funkcijo skrbnice? Kaj tebi to pomeni?

Zavedam se, da je moje delo da rihtam to kar je formalnih zadev. Ampak mi je bolj pomembno to, da vzpostavim nek odnos in da mu nudim čustveno oporo bolj kot kaj drugega. Tako, da vzpostaviva nek odnos zaupanja, sicer je to težko uresničiti ampak mislim, da s časom se da. Primarno mi pomeni to, da lahko pomagam nekomu, ker sem razmišljala, da če bi se sama znašla v podobni situaciji bi želela, da meni nekdo pomaga.

Ali misliš, da je to najbolj pomembna vloga v mladostnikovem življenju?

Ja. Naj bi mu skrbnica pomagala na vseh področjih njegovega življenja.

Kaj bi naredili v situaciji ko: mladoletnik se do 3h zjutraj še ni vrnil v namestitev in strokovne delavke obvestijo policijo. Torej je skrbnik na telefonski zvezi celo noč s policijo, nakar mladoletnika najdejo v mestu oddaljenem 100 km od namestitve in te tamkajšnja policija pokliče, da moraš mladoletnika pridet iskat in ga odpeljati v namestitev) kdo je v tem primeru za kaj odgovoren?, kaj mora skrbnik vedeti v tem primeru, ali mora res sam mladoletnika odpeljati v namestitev....

Jaz mislim, da bi z njim probala navezati stik po telefonu in bi ga šla iskat. Mogoče se nebi čutila ravno dolžno in obvezano, ampak mislim, da obstajajo oločene situacije v katerih je otroku treba dat vedet sam si zafrknil, sam popravi. Če bi bil to osamljen primer bi ga šla iskat.

Kje dobiš odgovore na ta vprašanja? Predvsem kje dobiš odgovore ob 3h zjutraj, ko nastane problem?

Jaz, če si zamišljam to situacijo nimam pojma na koga bi se obrnila.

Slovenska Filantropija je izdala temelje za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, kaj menite o tem?

Jaz se z njimi strinjam. Mogoče se mi zdijo nekoliko zahtevna za skrbnice. Ena so se mi zdela težka za doseči.

Kaj bi še potrebovali od nevladnih organizacij kot je SF?

V bistvu imajo omogočene neke športne dejavnosti lahko bi jih imeli sicer več. Delo preko študenta. Tudi skrbnikom bi prišla prav dodatna opora. Meni je vsakič tudi težko nadlegovat iste osebe. Kdaj se mi zdi, da bom postavila res neumno vprašanje. V tej smeri bi bilo lahko več pomoči.

Kaj pa menite o praktični podpori s strani vladnih organizacij kot so Azilni dom, CSD... Se vam zdi, da ima CSD odgovore na vsa vaša vprašanja? So dovolj dostopni?

Glede na to, da so mladoletniki brez spremstva vezani na svetovalko za integracijo kako se vam zdi ta oddelek Azilnega doma? Ali so vam na voljo?

CSD konkretno v NG nismo imeli sodelovanja. Azilni dom je vse kar jih vidim na sestankih. Še takrat ko bi lahko pomagali, ko so jih fantje klicali, da jih ravnatelj ne tretira prav. Dejansko so obljubili da bodo prišli preverit zadeve in potem ni bilo nobenega.

Kaj menite o tem, da bi bile vse informacije na enem mestu. Morda celo, da bi skrbniki imeli svojo skupino v kateri bi se delile informacije o tem kako postopati v kakšni situaciji?

Mislim, da se pri takih stvareh moraš nujno dobiti v živo. Se mi zdi, da dosti več rešiš v eni uri sestanka kot v 20 mejlih.

Kaj bi še potrebovali za dobro opravljeno delo skrbnika?

Se mi zdi, da se dostikrat znajdem v situaciji, predvsem zato ker je moj varovanec precej zahtevna oseba in mi on postavi vprašanja na katera sploh ne znam odgovoriti. Nisem dovolj pravno podkovana v teh zadevah. Sem mnenja da mu moram bolj kot v pravnih zadevah stati ob strani v čustvenih zsdevah. Zato ta pravni vidik malo bolj zanemarjam. Tako mu največkrat povem da ne vem in da se bom pozanimala. Za nas bi bilo lažje, da bi imeli boljši odnos z vzgojitelji. Če bi bilo to boljše bi se tudi sama bolj angažirala. Sej se nočem vtikati v njihovo delo, da nebi imeli občutka, da so nepotrebni. Imam pa občutek, da bi lahko supaj več naredili. Dejstvo je, da se mora tudi med njimi vzpostaviti nek odnos najprej.

Kaj meniš o pravni ureditvi skrbništva?

Jaz se zakonsko nisem niti spuščala v to kako je urejeno. Strinjam se s tem, da mora biti neplačano, ker to vzameš kot moralno funkcijo. Mogoče bi to moralo biti urejeno, da ko varovanec zboli, da lahko greš za njega na bolniško tako kot bi za svojega otroka. Meni je prav, da v zakonu ni točno določeno kaj mora skrbnik početi, ker imam pol bolj proste roke.

Kateri je največji izziv s katerim ste se soočili?

Meni osebno je to, da bi vzpostavili tak odnos z varovancem, da bi se on začel zavedati, da tudi če bo kaj naredil narobe, še zmeraj lahko pride in pove in da zaradi tega ne bo obsojan in mu ne bom obrnila hrbta. To mi je izziv.

INTERVJU S SKRBNIKOM 5

Kako dojemаш funkcijo skrbnice? Kaj tebi to pomeni?

Skrbništvo dojemam kot nekaj zelo smiselnega in hkrati prijetnega (če odmislim birokracijo), z fantom imava super odnos, veselim se najinih druženj, vesel sem, če mu lahko vsaj malo pomagam, da se tukaj dobro počuti...

Ali misliš, da je to najbolj pomembna vloga v mladostnikovem življenju?

Ne, vsaj ne v našem primeru, ko je nastanjen v Dijaškem domu, kje so zaposleni ljudje, ki delajo z njim.

Kaj bi naredili v situaciji ko: mladostnik se do 3h zjutraj še ni vrnil v namestitev in strokovne delavke obvestijo policijo. Torej je skrbnik na telefonski zvezi celo noč s policijo, nakar mladostnika najdejo v mestu oddaljenem 100 km od namestitve in te tamkajšnja policija pokliče, da moraš mladostnika pridet iskat in ga odpeljati v namestitev) kdo je v tem primeru za kaj odgovoren?, kaj mora skrbnik vedeti v tem primeru, ali mora res sam mladostnika odpeljati v namestitev....

Nisem še imel take situacije, tako da težko rečem, verjetno odvisno od tega, kakšen je dogovor z ostalimi vpletenimi...

Kje dobiš odgovore na ta vprašanja?

Pri mentorici na Filantropiji ali pri MNZju.

Predvsem kje dobiš odgovore ob 3h zjutraj, ko nastane problem?

Bi se odločil sam, glede na okoliščine.

Slovenska Filantropija je izdala temelje za skrbnike mladoletnikov brez spremstva, kaj menite o tem?

Se mi zdijo fajn, kot spomnik in opomnik, na kaj je potrebno biti pozoren.

Kaj bi še potrebovali od nevladnih organizacij kot je SF?

Imamo mentorske sestanke, cel kup usposabljanj, mentorsko podporo, trenutno se ne spomnim nič drugega, kar bi potreboval...

Kaj pa menite o praktični podpori s strani vladnih organizacij kot so Azilni dom, CSD... Se vam zdi, da ima CSD odgovore na vsa vaša vprašanja? So dovolj dostopni?

So dostopni, se trudijo (CSD), nimajo pa dovolj informacij, dostikrat ne vedo povsem, kaj je potrebno narediti...

Glede na to, da so mladoletniki brez spremstva vezani na svetovalko za integracijo kako se vam zdi ta oddelek Azilnega doma? Ali so vam na voljo?

Da, včasih jih je malo težko uloviti, drugače imam dobre izkušnje.

Kaj menite o tem, da bi bile vse informacije na enem mestu. Morda celo, da bi skrbniki imeli svojo skupino v kateri bi se delile informacije o tem kako postopati v kakšni situaciji?

Bi se mi zdelo fajn.

Kaj bi še potrebovali za dobro opravljeno delo skrbnika?

Jaz sem kar precej vpet v to delo in izobraževanja že nekaj časa, si pa predstavljam, da bi komu, ki na novo vstopi v vlogo skrbnika, pomagalo usposabljanje (poleg vseh birokratskih znanj in informacij, ki jih moraš vedeti, predvsem kako graditi odnos z varovancem, kako komunicirati, kako ga poslušati, reševati morebitne konflikte...)

Kateri je največji izziv s katerim ste se soočili?

Birokracija (Ministrstvo, CSD...),

ODPOSLANO

Datum
Štev. :

Center za socialno delo k izdaja na podlagi 1. odstavka 49. člena in 86. člena Zakona o socialnem varstvu (Ur.l. RS, št. 3/2007 - uradno prečiščeno besedilo) ter 9.čl. v povezavi z 201.čl. Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur.l. RS 69/2004 - uradno prečiščeno besedilo), v zadevi postavitve skrbnika, po uradni dolžnosti, naslednjo

ODLOČBO

1. Mld. _____ se postavi pod skrbništvo do dopolnjene polnoletnosti.
2. Za skrbnico se imenuje _____
3. Naloge skrbnice so zastopati varovanca, njegove koristi, pravice in interese vezane na njegovo vzgojo, izobrazbo, vsestranski razvoj osebnosti, usposabljanje za samostojno življenje in delo ter urejati vse njegove statusne, pravne, upravne zadeve in skrbeti za njegove premoženjske pravice, koristi in interese.
4. Skrbnica mora o svojem delu poročati krajevno pristojnemu centru za socialno delo.
5. V postopku niso nastali posebni stroški.

Obrazložitev:

Ugotovljeno je bilo, da je mld. _____

Ministrstvo za notranje zadeve priznalo status osebe z mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji. V skladu z Uredbo o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito v RS (Ur.l. št. 55/2011, 36/2014) Ministrstvo za notranje zadeve zagotavlja pomoč mld. _____ pri njegovi integraciji.

_____ je mladoletna oseba brez spremstva, torej brez zakonitih zastopnikov, zato je temu mld. otroku potrebno postaviti skrbnika za čas do njegove mladoletnosti.

Po 201.čl. Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih postavi Center za socialno delo mladoletnika, ki nima staršev ali za katere starši ne skrbijo pod skrbništvo.

Mld. _____ in ne razume slovenskega jezika, ki se kot uradni jezik uporablja v postopku postavitve skrbnika, ki se vodi pri Centru za socialno delo. Mld. _____ ima kot stranka v postopku pravico spremljati potek postopka po tolmaču.

Zakon o splošnem upravnem postopku v 7. odstavku 62. čl. (Ur.l. RS št. 24/06 UPB, 126/07 ZUP-E, 65/08 ZUP-F, 8/2010 ZUP-G) določa, da imajo stranka in drugi udeleženci postopka, ki ne razumejo jezika, v katerem teče postopek ali ga ne more uporabljati zaradi invalidnosti, pravico spremljati postopek po tolmaču.

Po določilih 179. čl. ZZZDR o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, je Center za socialno delo dolžan mladotletniku, ki je pod skrbništvom postaviti skrbnika. Dolžnost skrbnika je prostovoljna in časovna. Otrok dobi skrbnika, ki neposredno opravlja večino tistih dolžnosti in pravic, ki predstavljajo večino roditeljske pravice, varstvo in vzgojo, upravljanje z otrokovim premoženjem in zastopanje v osebnih in premoženjskih zadevah. Te dolžnosti mora skrbnik opravljati tako kot starši, saj lahko njegovo funkcijo štejemo kot nadomestek roditeljske pravice. Skrbnik pa ni dolžan varovanca preživljati in mu ni treba imeti otroka pri sebi.

Za skrbnika se postavi oseba, ki ima osebne lastnosti in sposobnosti, potrebne za opravljanje dolžnosti skrbnika in ki privoli, da bo skrbnik. Pri imenovanju skrbnika Center za socialno delo upošteva želje varovanca, če jih je možen izraziti, ter želje njegovih bližnjih sorodnikov, če je to v korist varovanca.

Skrbnik je na podlagi 187. čl. ZZZDR dolžan vestno skrbeti za osebnost, pravice in koristi varovanca in upravljati njegovo premoženje in je dolžan vsako leto poročati o skrbi za varovanca, zlasti kar zadeva njegovo zdravje, vzgojo in izobraževanje ter njegovo skrb za vse drugo, kar je za varovanca potrebno, ter glede upravljanja z varovančevim premoženjem ter razpolaganja z njim, o varovančevih dohodkih in izdatkih in končno stanje njegovega premoženja, kar določa 194. čl. ZZZDR.

192. čl. ZZZDR določa, da skrbnik zastopa varovanca, v skladu z 204. čl. ZZZDR pa sme skrbnik samo z odobritvijo Centra za socialno delo oddati mladotletnika v vzgojni zavod ali ga izročiti komu drugemu v vzgajanje, nego in oskrbo, vzeti mladotletnika iz šole ali spremeniti vrsto izobraževanja, odločati o izbiri poklica za mladotletnika ali opravljanju njegovega poklica ter storiti druge pomembnejše ukrepe glede mladotletnika, ki jih določa zakon.

V skladu z 205. čl. ZZZDR skrbništvo nad mladotletnikom preneha, ko postane mladotletnik polnoleten, ko sklene zakonsko zvezo ali ga kdo posvoji, ali če je postal roditelj in mu je z odločbo sodišča priznana popolna poslovna sposobnost.

V ugotovljenem postopku na ustni obravnavi so bili navzoči mld. _____ kot stranka, tolmač: _____ in _____ z Ministrstva za notranje zadeve, sektor za integracijo, ter tudi predlagana skrbnica: _____ Mladotletnik _____ je po tolmaču podal ustno izjavo, s katero se je strinjal, da skrbništvo zanj prevzame _____ Prav tako je predstavnica Ministrstva za notranje zadeve, _____ podala pritrdilno izjavo, da funkcijo skrbnika prevzame _____ Slednja pa je bila seznanjena s pravicami in dolžnostmi skrbništva nad mld. _____ Podala je izjavo, da želi opravljati funkcijo skrbnice mld. _____, da bo pri svojem delu zasledovala zgolj mladotletnikove koristi.

Pristojni center za socialno delo je v skladu s 180. in 181. čl. ZZZDR ter upoštevajoč največje možne koristi za mld. otroka ugotovil, da ima _____ s stalnim bivališčem _____ primerno osebne lastnosti, potrebne za opravljanje dolžnosti skrbnika in je na podlagi 186. čl. ZZZDR izdal odločbo, s katero je določen tudi obseg njenih pooblastil.

Pri svoji odločitvi je naslovni center sledil tudi določbam Konvencije o otrokovih pravicah (Zakon o ratifikaciji konvencije ZN o otrokovih pravicah, Uradni list SFRJ – MP, št. 15/90, v zvezi z Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij OZN... Uradni list RS – MP, št. 9/92, 3-2/93, 9-50/93, 5-7/99, Uradni list RS, št. 35/92, 13/92, 28/93, 20/99; v nadaljevanju: Konvencija), ki določajo, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi, da jih

vodijo državne, bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča ali upravni organi, otrokove koristi glavno vodilo.

Odločba se izdaja po uradni dolžnosti in je po 22.čl. Zakona o upravnih taksah (Ur.l. RS, št. 106/2010-ZUT UPB 5), takse prosta.

Pouk o pravnem sredstvu: Zoper to odločbo je dovoljena pritožba v roku 15 dni po prejemu te odločbe. Pritožba se pošlje po pošti ali poda ustno na zapisnik pri Centru za socialno delo ~~.....~~. O pritožbi bo odločalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Kotnikova 28, 1000 Ljubljana.

Za pritožbo se plača taksa v znesku 18,12 EUR na podlagi tar.št. 2 zakona o upravnih taksah (Ur.l. RS, št.106/2010-ZUT UPB 5).